

Europese Studies

**Faculteit der Geesteswetenschappen,
Universiteit van Amsterdam**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0319

© 2013 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Europese studies en de masteropleiding Europese studies van de Universiteit van Amsterdam	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie.....	6
Werkwijze van de commissie.....	6
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam.....	8
Samenvattend oordeel van de commissie.....	10
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	14
Bijlagen.....	27
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	29
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	33
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	39
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	43
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	51
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	55
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	59
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	61

Dit rapport is vastgesteld op 25 november 2013

Rapport over de bacheloropleiding Europese studies en de masteropleiding Europese studies van de Universiteit van Amsterdam

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Europese studies

Naam van de opleiding:	Europese studies
CROHO-nummer:	56051
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2013; datum verlenging: 31-12-2014

Masteropleiding Europese studies

Naam van de opleiding:	Europese studies
CROHO-nummer:	60284
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2013; datum verlenging: 31-12-2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Geschiedenis, Internationale Betrekkingen en Europese Studies aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam vond plaats op 4 en 5 juni 2013.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit van Amsterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De commissie voor de clusterbeoordeling Geschiedenis, Internationale Betrekkingen en Europese Studies is samengesteld uit totaal acht commissieleden:

- Prof. dr. Marjan Schwegman (voorzitter), hoogleraar Politiek en Cultuur in de lange twintigste eeuw, Universiteit Utrecht en directeur NIOD;
- Harmen Bredeveld MSc., student bacheloropleiding Geschiedenis, Universiteit Leiden;
- Prof. dr. Luc François, hoogleraar Contemporaine Geschiedenis en oud-directeur Onderwijsaanlegenheden, Universiteit Gent;
- Dr. Amanda Kluvel, universitair hoofddocent en opleidingsdirecteur bachelor Cultuurwetenschappen / Arts & Culture, Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. Jan Orbie, universitair hoofddocent EU External Relations, Universiteit Gent;
- Anne Stickers, student bacheloropleiding Internationale Betrekkingen, Rijksuniversiteit Groningen;
- Dr. Ulrich Tiedau, senior lecturer in modern Low Countries history and society, University College London;
- Prof. Ingeborg Tömmel, emeritus hoogleraar International and European Politics, Universiteit van Osnabrück.

Prof. dr. Jan van Herwaarden, emeritus hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis van Erasmus Universiteit Rotterdam, trad op als referent van de commissie voor de vroegmoderne Geschiedenis. Hij heeft inhoudelijke bijdragen geleverd ter voorbereiding op de visitatiebezoeken van de opleidingen Geschiedenis van de Universiteit Leiden, de Radboud Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Utrecht, de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit. Hij is niet betrokken geweest bij de oordeelsvorming van de commissie en de totstandkoming van de rapportages.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit zes commissieleden. Amanda Kluvel werd voor de bezoeken aan de Universiteit Maastricht en de Universiteit van Amsterdam vervangen door Ingeborg Tömmel. In plaats van Anne Stickers nam Harmen Bredeveld deel aan het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Coördinator van de clustervisitatie Geschiedenis, IB en Europese Studies was drs. Trees Graas, medewerker van QANU. Zij trad eveneens op als secretaris tijdens het bezoek van de commissie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Muriel Jansen trad op als secretaris van de commissie tijdens de bezoeken aan Universiteit Leiden, de Radboud Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Maastricht en Universiteit Utrecht. Bij de bezoeken aan de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit trad dr. ir. Hugo Verheul op als secretaris.

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

Op 18 oktober 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd en werd het Domeinspecifieke

Referentiekader Geschiedenis, IB en Europese Studies besproken. Het Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2.

Bij ontvangst van de kritische reflecties werden deze door de coördinator gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de kritische reflecties in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden. De commissieleden en de referent namen de kritische reflecties door en formuleerden vragen die aan de secretaris werden toegestuurd. De secretaris compileerde de vragen per onderwerp en/of gespreks-gremium. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de kritische reflecties lazen de commissieleden en de referent gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Bezoek

Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid en zijn afspraken gemaakt over de taakverdeling op grond van inhoudelijke expertise. De commissie wenst te benadrukken dat zij in haar geheel verantwoordelijk is voor de oordeelsvorming en het eindrapport.

Voorafgaand aan ieder bezoek maakte de coördinator een conceptprogramma voor de (dag)indeling van het bezoek. Dit concept werd in samenspraak tussen de voorzitter, de coördinator en de contactpersoon van de betreffende universiteit aangepast aan de specifieke situatie van de opleiding(en). Tijdens de bezoeken is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, de afgestudeerden, de opleidingscommissie, en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen. Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met kerndocenten en begeleiders uit de diverse disciplines binnen de te visiteren opleiding(en). Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als Bijlage 6.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor een discussie over de beoordeling van de opleidingen en de voorbereiding op de mondelinge rapportage. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en eerste indrukken per opleiding.

De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de coördinator en de secretarissen om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Rapportage

De secretaris heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken

faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 22 november 2011) heeft de commissie de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam

De commissie die de bacheloropleiding Europese studies en de masteropleiding Europese studies van de Universiteit van Amsterdam beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. Marjan Schwegman (voorzitter), hoogleraar Politiek en Cultuur in de lange twintigste eeuw, Universiteit Utrecht en directeur NIOD;
- Prof. dr. Luc François, hoogleraar Contemporaine Geschiedenis en oud-directeur Onderwijsaangelegenheden, Universiteit Gent;
- Prof. dr. Jan Orbie, universitair hoofddocent EU External Relations, Universiteit Gent;
- Dr. Ulrich Tiedau, senior lecturer in modern Low Countries history and society, University College London;
- Prof. Ingeborg Tömmel, emeritus hoogleraar International and European Politics, Universiteit van Osnabrück.
- Anne Stickers, student bacheloropleiding Internationale Betrekkingen, Rijksuniversiteit Groningen;

Prof. dr. Jan van Herwaarden, emeritus hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis van Erasmus Universiteit Rotterdam, trad op als referent van de commissie voor de vroegmoderne Geschiedenis.

De commissie werd ondersteund door dr. ir. Hugo Verheul.

Het College van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de coördinator en voorzitter van de visitatiecommissie 15 bachelorscripties en 15 masterscripties geselecteerd. De commissie heeft deze voorafgaand en tijdens de visitatie beoordeeld. De scripties werden aselect gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en afstudeerrichtingen (zie Bijlage 7).

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Geschiedenis en Europese Studies over de bachelor- en masteropleiding Europese studies van de Universiteit van Amsterdam. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de zelfstudie, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde scripties, en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor beide opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd.

Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, concludeert de commissie dat de bacheloropleiding Europese studies voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor heraccreditatie. De commissie concludeert tevens dat de masteropleiding Europese studies voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Bacheloropleiding Europese studies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

voldoende

In de bacheloropleiding Europese studies zijn na een gemeenschappelijke basis van een aantal propedeutische vakken op vijf thema's parallelle majoren ingericht die aansluiten bij de programma's binnen de masteropleiding. De beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Europese studies bestaan uit drie delen. De algemene eindtermen, die gelden voor alle bacheloropleidingen van de faculteit Geesteswetenschappen, hebben met name betrekking op de beoogde academische vaardigheden. De opleidingsspecifieke eindtermen zijn daarentegen vooral gericht op de vakinhoudelijke aspecten van de opleiding Europese studies. Naast onder andere begrip van juridische, politieke en economische processen en historische trends met betrekking tot Europa, dient de student aantoonbare leesvaardigheid en mondelinge en schriftelijke uitdrucksvaardigheid van ten minste één moderne vreemde taal te verwerven. De opleidingsspecifieke eindtermen maken verder onderscheid tussen de verschillende majoren: Europese literatuur en cultuur, Europese geschiedenis, Oost-Europese studies, Europese economie of Europees recht.

De commissie heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Europese studies voldoende zijn uitgewerkt. De beoogde eindkwalificaties sluiten bovendien qua niveau en oriëntatie aan bij hetgeen verwacht wordt van academische bacheloropleidingen in het vakgebied van de Europese studies.

De commissie beveelt wel aan om de relatie met de arbeidsmarkt explicieter naar voren te laten komen in de doelstellingen en eindtermen; dit kan volgens de commissie het studietempo van studenten bevorderen. Het recent uitgevoerde onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van alumni vormt hiervoor een goede basis.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

voldoende

Het programma van de bacheloropleiding Europese studies heeft een nominale studieduur van drie jaar en een omvang van 180 EC. Het curriculum van de propedeuse bestaat uit de inhoudelijke vakken Nationaal denken in Europa (6 EC), Keerpunten in de moderne Europese geschiedenis (6 EC), Europese literatuurgeschiedenis (6 EC), Het andere Europa (6 EC), Europese integratie (6 EC) en Economische en juridische integratie van Europa (6 EC). Daarnaast worden er twee themaworkshops academische vaardigheden aangeboden (ieder 6 EC) en de modules Taalverwerving I en II (ieder 6 EC). In het tweede en derde jaar wordt de

onderzoeksleerlijn voortgezet in verdiepingsvakken van de major (24 EC), de majorworkshop onderzoeksvaardigheden (6 EC), het onderzoekscollege (6 EC) en wetenschapsfilosofie (12 EC). In het tweede jaar wordt met twee modules van 6 EC nog aandacht besteed aan taalverwerving. De resterende ruimte wordt ingevuld met een verplicht keuzevak van een andere major (12 EC), de themaworkshop Europese Studies aan het werk (6 EC) en een profileringsruimte (30 EC).

De commissie heeft vastgesteld dat het curriculum een logische samenhang vertoont en in voldoende mate aansluit op de beoogde eindkwalificaties. De commissie heeft waardering voor de herkenbare leerlijnen en de duidelijke opbouw in complexiteit en vereiste zelfwerkzaamheid van studenten in de loop van het programma. Zij vraagt wel aandacht voor een versterking van de oriëntatie op de arbeidsmarkt, en adviseert om maatregelen te nemen die het volgen van een stage stimuleren en vergemakkelijken.

De commissie heeft waardering voor de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek in beide opleidingen, en heeft vastgesteld dat onderwerpen die in het onderwijs aan de orde komen raken aan de onderzoeksexpertises van de betrokken docenten. Het onderwijs wordt verzorgd door gemotiveerde en betrokken docenten. Wel vraagt de commissie aandacht voor de hoge docent-studentratio en de daaruit voortvloeiende hoge werkdruk van de stafleden. De commissie heeft verder vastgesteld dat de opleidings specifieke kwaliteitszorg voor beide opleidingen voldoende functioneert.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

voldoende

De commissie heeft veel aandacht besteed aan de evaluatie van de kwaliteit van de toetsing en heeft vastgesteld dat deze voldoende is. De toetsen zijn voldoende gevarieerd en sluiten aan op de leerdoelen van de cursussen. De toetsen laten een toenemende complexiteit zien. Studenten worden in het algemeen goed geïnformeerd over beoordelingscriteria en toetsprocedures.

De commissie heeft vastgesteld dat het systeem van toetsing en de kwaliteitsborging ervan van voldoende niveau is. Het facultaire toetsbeleid is doordacht en volledig, maar is blijkens de incomplete toetsdossiers nog niet geheel geïmplementeerd. Niettemin wordt door docenten voldoende aandacht besteed aan de transparantie, betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen. De examencommissies vullen hun wettelijke taak als eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van toetsing naar behoren in.

De commissie heeft volgens het vastgelegde protocol een selectie van afstudeerscripties van de opleidingen beoordeeld, en op basis daarvan vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van de bacheloropleiding voldoende is.

Op basis van bovenstaande conclusies beoordeelt de commissie de bacheloropleiding op standaard 3 met een voldoende. De commissie beveelt evenwel aan dat de opleiding de eisen en de wijze van beoordeling van de scriptie evalueert en verbetert. Aandachtspunten daarbij zijn het gehanteerde beoordelingsformulier en de invoering van een tweede beoordelaar. Verder beveelt de commissie aan dat wordt vastgehouden aan de invoering van scriptiewerkgroepen, en dat erop wordt toegezien dat alle afstudeerders hiervan gebruik maken.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties **voldoende**
Vergeleken met de bacheloropleiding zijn de eindtermen van de masteropleiding gericht op verdere inhoudelijke verdieping en het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Binnen de masteropleiding worden vier programma's aangeboden. Binnen het programma Europese Studies worden drie trajecten aangeboden, te weten: Geschiedenis van de Europese eenheid, Cultuur en identiteit in Europa, en Institutionele integratie van Europa. Daarnaast wordt een masterprogramma Oost-Europese studies aangeboden. Tevens worden er twee selectieve programma's aangeboden. Het programma Europees beleid is uitgebreid met een stage van 20 EC, en het programma Identity and Integration, dat zich mede richt op niet-Nederlandstalige studenten.

De commissie heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Europese studies voldoende zijn uitgewerkt. De beoogde eindkwalificaties sluiten bovendien qua niveau en oriëntatie aan bij hetgeen verwacht wordt van academische masteropleidingen in het vakgebied van de Europese studies. De commissie beveelt wel aan om de relatie met de arbeidsmarkt explicieter naar voren te laten komen in de doelstellingen en eindtermen. Het recent uitgevoerde onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van alumni vormt hiervoor een goede basis.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving **voldoende**
De inhoudelijke opbouw van de vier masterprogramma's van de masteropleiding Europese studies zijn vergelijkbaar. Het totale programma omvat 60 EC en duurt nominaal 1 jaar. Het eerste semester bestaat uit twee verplichte vakken en twee keuzevakken van ieder 6 EC, die verschillende aspecten behandelen van het gekozen programma. Ook in het tweede semester staan twee keuzevakken van 6 EC op het programma. De voorbereiding op de scriptie start in het eerste semester met een scriptiewerkgroep van 6 EC. De masterscriptie zelf omvat 18 EC.

Het curriculum heeft naar het oordeel van de commissie een logische opbouw en stelt studenten in staat om de eindkwalificaties van de opleiding te behalen. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de breedte van de keuzemogelijkheden in de masterprogramma's gecombineerd wordt met een consistente opbouw van het programma. Ook in de masteropleiding kan meer aandacht worden besteed aan de oriëntatie op de arbeidsmarkt en adviseert de commissie om het volgen van een stage te stimuleren en te vergemakkelijken.

De commissie heeft waardering voor de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek in de opleiding en heeft vastgesteld dat de thema's in het onderwijs terugkomen in de onderzoeksprogramma's van de betrokken docenten. Het onderwijs wordt verzorgd door gemotiveerde en betrokken docenten. Wel vraagt de commissie aandacht voor de hoge docent-studentratio en de daaruit voortvloeiende hoge werkdruk van de stafleden. De commissie heeft verder vastgesteld dat de opleidingsspecifieke kwaliteitszorg voor beide opleidingen voldoende functioneert.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties **voldoende**
De commissie heeft veel aandacht besteed aan de kwaliteit en de kwaliteitsbewaking van de toetsing en heeft vastgesteld dat deze voldoende is. De toetsen in de opleiding zijn voldoende gevarieerd en sluiten aan op de leerdoelen van de cursussen. Studenten worden in het algemeen goed geïnformeerd over beoordelingscriteria en toetsprocedures. De commissie heeft waardering voor de doordachte toetsvormen in diverse vakken.

De commissie heeft vastgesteld dat het systeem van toetsing en de kwaliteitsborging ervan van voldoende niveau is. Het facultaire toetsbeleid is doordacht en volledig, maar is blijkens de incomplete toetsdossiers nog niet geheel geïmplementeerd. Niettemin wordt door docenten voldoende aandacht besteed aan de transparantie, betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen. De examencommissies vullen hun wettelijke taak als eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van toetsing naar behoren in.

De commissie heeft volgens het vastgelegde protocol een selectie van afstudeerscripties van de opleidingen beoordeeld, en op basis daarvan vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van de opleiding voldoende is.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Europese studies:

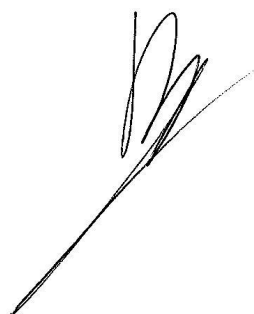
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Europese studies:

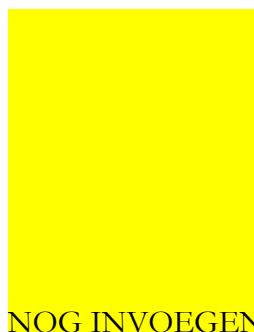
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 25 november 2013

Prof. dr. Marjan Schwegman
voorzitter

Dr. ir. Hugo Verheul
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

De opleidingen Europese studies worden verzorgd door de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. De faculteit heeft zes departementen, waaronder het departement Geschiedenis, archeologie en regiostudies, dat verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van de bachelor- en masteropleiding Europese studies. Daarnaast heeft de faculteit Geesteswetenschappen twee onderwijsinstituten: het College of Humanities voor de bacheloropleidingen en de Graduate School for Humanities voor de master- en promotieopleidingen. Deze instituten hebben als primaire doelstelling beleidsontwikkeling, kwaliteitszorg en dienstverlening aan studenten. De decaan is eindverantwoordelijk voor het onderwijs en onderzoek aan de faculteit. Het dagelijks bestuur van de faculteit fungeert als adviesorgaan voor de decaan. Het dagelijks bestuur wordt op zijn beurt over onderwijszaken geadviseerd door het Facultair Onderwijsberaad, dat bestaat uit de directeurs van het College of Humanities en de Graduate School, de hoofden onderwijs en het student-lid van het dagelijks bestuur.

De bachelor- en masteropleiding Europese studies aan de Universiteit van Amsterdam hebben de afgelopen jaren enkele ingrijpende wijzigingen ondergaan. Het meest in het oog springen de invoering van de brede masterlabels en het zogenaamde 8-8-4 onderwijsmodel. Het 8-8-4 onderwijsmodel is in 2012 universiteitsbreed ingevoerd. Het houdt in dat de 20 onderwijsweken per semester zijn verdeeld in twee maal zeven weken college en een toetsweek, gevolgd door drie weken college en een toetsweek. Dit model moet leiden tot een betere spreiding van de onderwijslast, structurele aandacht voor spreek- en schrijfvaardigheid en uniformering van de roosters binnen de universiteit. In het kader van de landelijke invoering van de brede masterlabels zijn verder vier masteropleidingen samengebracht in de huidige masteropleiding Europese studies.

De bachelor- en masteropleiding Europese studies worden beide in voltijd aangeboden.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Het Disciplineoverleg Letteren en Geschiedenis heeft een domeinspecifiek referentiekader vastgesteld voor de onderwijsvisiting Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen 2012-2013. Binnen dit kader profileren de bachelor- en masteropleiding Europese studies van de Universiteit van Amsterdam zich volgens de Zelfstudie met name op de geesteswetenschappelijke benadering van het vakgebied, waar andere opleidingen Europese studies primair sociaal-wetenschappelijk en politicologisch zijn.

De doelstelling van beide opleidingen gezamenlijk wordt in de zelfstudie geformuleerd als het bieden van een gedegen academische vorming omtrent de complexiteit van Europa's multinationaliteit op cultureel, historisch en institutioneel vlak. Europeanisten zijn nodig in de huidige publieke sfeer; met hun veelzijdigheid en mix van academische onderlegdheid en actuele gerichtheid treden zij goed voorbereid aan op de huidige arbeidsmarkt, waar zij vaak beleidsfuncties vervullen bij de overheid, of werkzaam zijn in het bedrijfsleven of bij culturele instellingen.

Bacheloropleiding Europese studies

In de bacheloropleiding Europese studies zijn na een gemeenschappelijke basis van een aantal propedeutische vakken op vijf thema's parallelle majoren ingericht waar de programma's binnen de masteropleiding op aansluiten. De beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Europese studies bestaan uit drie delen. De algemene eindtermen, die gelden voor alle bacheloropleidingen van de faculteit Geesteswetenschappen, hebben met name betrekking op academische vaardigheden. De opleidingsspecifieke eindtermen zijn vooral gericht op de vakinhoudelijke aspecten van de opleiding Europese studies. Naast onder andere begrip van juridische, politieke en economische processen en historische trends met betrekking tot Europa, verwerft de student aantoonbare leesvaardigheid en mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid van ten minste één moderne vreemde taal. De opleidingsspecifieke eindtermen maken verder onderscheid tussen de verschillende majoren: Europese literatuur en cultuur, Europese geschiedenis, Oost-Europese studies, Europese economie of Europees recht.

Masteropleiding Europese studies

Voortbouwend op de bacheloropleiding zijn de eindtermen van de masteropleiding gericht op verdere inhoudelijke verdieping en het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Binnen de masteropleiding worden vier programma's aangeboden. Binnen het programma Europese Studies worden drie trajecten aangeboden, te weten: Geschiedenis van de Europese eenheid, Cultuur en identiteit in Europa, en Institutionele integratie van Europa. Daarnaast wordt een masterprogramma Oost-Europese studies aangeboden. Tevens worden er twee selectieve programma's aangeboden. Het programma Europees beleid is uitgebreid met een stage van 20 EC, en het programma Identity and Integration, dat zich mede richt op niet-Nederlandstalige studenten.

Bachelor- en masteropleiding Europese studies

De commissie heeft de eindkwalificaties van beide opleidingen bestudeerd in het licht van het domeinspecifiek referentiekader. De commissie heeft geconstateerd dat het niveau van de eindkwalificaties voldoet aan de geldende standaarden voor bachelor- en masteropleidingen. De eindkwalificaties van de masteropleiding zijn bovendien duidelijk van hoger niveau dan die van de bacheloropleiding voor wat betreft diepgang van de kennis, complexiteit van de academische vaardigheden en de mate van zelfstandigheid waarin onderzoek uitgevoerd dient te worden. De commissie heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties van de opleidingen in voldoende mate wetenschappelijk georiënteerd zijn. Theoretische kennis en het vermogen om wetenschappelijk onderzoek uit te voeren zijn zodanig in de eindkwalificaties opgenomen dat zij een wetenschappelijke oriëntatie rechtvaardigen. De commissie is van mening dat de profilering van de opleidingen bovendien voldoende specifiek is, hoewel de geesteswetenschappelijke inslag niet duidelijk herkenbaar is in een aantal majoren en masterprogramma's, die primair juridisch of economisch van karakter zijn.

De commissie heeft wel vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties nagenoeg geen aandacht besteden aan professionele competenties of andere vormen van voorbereiding op de arbeidsmarkt. Met name de eindtermen van de masteropleiding hebben uitsluitend betrekking op vakinhoudelijke en academische vaardigheden. De commissie is zich ervan bewust dat de opleidingen primair een wetenschappelijke oriëntatie hebben, maar vindt niettemin dat de relatie met de arbeidsmarkt explicieter moet worden gemaakt, temeer omdat het overgrote deel van de afgestudeerden een andere dan wetenschappelijke carrière maakt. Uit de gesprekken met studenten en alumni bleek ook dat zij weliswaar overtuigd waren van hun waarde op de arbeidsmarkt, maar dat zij sterke behoefte hadden aan een duidelijker formulering van het profiel van de studie en de ontwikkelde competenties die voor werkgevers van waarde zijn. De commissie beveelt de opleidingen daarom aan om in de doelstellingen en eindtermen van de opleidingen expliciet aandacht te besteden aan voorbereiding op de arbeidsmarkt. Het recent uitgevoerde onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van alumni vormt hiervoor een goede basis.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties van de bachelor- en masteropleiding Europese studies voldoende zijn uitgewerkt. De beoogde eindkwalificaties sluiten bovendien qua niveau en oriëntatie aan bij hetgeen verwacht wordt van academische opleidingen in het vakgebied van de Europese studies.

De commissie beveelt wel aan om de relatie met de arbeidsmarkt explicieter naar voren te laten komen in de doelstellingen en eindtermen. Het recent uitgevoerde onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van alumni vormt hiervoor een goede basis.

Conclusie

Bacheloropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

De commissie heeft de onderwijsprogramma's van beide opleidingen bestudeerd, inzage gehad in cursusmateriaal en notulen van relevante commissies, resultaten van onderwijsbeoordelingen en in de digitale leeromgeving. In deze standaard wordt eerst een korte beschrijving gegeven van de onderwijsprogramma's en de didactische uitgangspunten die aan de programma's ten grondslag liggen. Vervolgens worden de bevindingen van de commissie weergegeven met betrekking tot de inhoud en opbouw van de programma's, de vertaling van de eindkwalificaties in het onderwijs en het onderwijs in methodologie en wetenschappelijke vorming. Tot slot wordt kort aandacht besteed aan de staf, de opleidingsspecifieke kwaliteitszorg en studiebegeleiding.

Didactische uitgangspunten

De didactische uitgangspunten van de opleidingen zijn deels terug te vinden in het facultair onderwijsbeleid van de faculteit der Geesteswetenschappen, en deels in de opleidingsspecifieke uitwerking hiervan.

De faculteit der Geesteswetenschappen heeft in 2012 een pakket van maatregelen ingevoerd om het studiesucces te vergroten. Deze maatregelen zijn er mede op gericht om de academische en sociale binding van studenten te vergroten, onder meer door veranderingen in de voorlichting en intake en het versterken van het tutoraat. De academische binding wordt verder vergroot door in de programmering van de opleidingen duidelijker leerlijnen aan te brengen, zodat studenten ieder semester met tenminste één onderdeel van hun hoofdvak bezig zijn.

Deze maatregelen en de invoering van het eerder genoemde 8-8-4-model zijn aangegrepen om de leerlijnen in met name de bacheloropleiding aan te scherpen. Het programma is opgebouwd rond twee leerlijnen, gericht op respectievelijk het verkrijgen van kennis over en inzicht in de Europese studies, en het ontwikkelen van academische vaardigheden. In didactisch opzicht heeft het programma een opbouw van kennisverwerving naar het in steeds grotere mate van zelfstandigheid onderzoek doen. Deze ontwikkeling zet zich door in de masteropleiding, waar het zelfstandig uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek centraal staat.

De commissie heeft het studiemateriaal van de opleidingen bestudeerd en het didactisch concept besproken met studenten en docenten. Op basis hiervan is de commissie tot de conclusie gekomen dat de facultaire onderwijsvisie voldoende is uitgewerkt in de bachelor- en masteropleiding Europese studies. De opbouw van kennisverwerving naar het zelfstandig uitvoeren van onderzoek wordt herkend door docenten en studenten. Ook de werkvormen van de vakken sluiten naar het oordeel van de commissie goed aan op deze opbouw. In de propedeuse volgt de student relatief veel overzichtsvakken, waar gebruik wordt gemaakt van hoorcolleges en kennistoetsen, terwijl in de hogere jaren en in de masteropleiding het accent

steeds meer verschuift naar werkgroepen die worden getoetst met papers en onderzoeksopdrachten.

Opbouw en samenhang onderwijsprogramma's

De commissie heeft de beschrijving in de kritische reflectie bestudeerd en een steekproef genomen van cursussen uit iedere leerlijn en uit ieder studiejaar. Van deze cursussen heeft zij tijdens het bezoek inzage gekregen in al het cursusmateriaal: studiehandleidingen, literatuurlijsten, werkgroepopdrachten, toetsen met beoordelingsleutels en evaluatie-resultaten. Daarnaast had zij toegang tot de digitale leeromgeving, waar zij inzage had in het cursusmateriaal van alle cursussen binnen de opleiding.

Het programma van de bacheloropleiding Europese studies heeft een nominale studieduur van drie jaar en een omvang van 180 EC. Het curriculum van de propedeuse bestaat uit de inhoudelijke vakken Nationaal denken in Europa (6 EC), Keerpunten in de moderne Europese geschiedenis (6 EC), Europese literatuurgeschiedenis (6 EC), Het andere Europa (6 EC), Europese integratie (6 EC) en Economische en juridische integratie van Europa (6 EC). Daarnaast worden er twee themaworkshops academische vaardigheden aangeboden (ieder 6 EC) en de modules Taalverwerving I en II (ieder 6 EC). In het tweede en derde jaar wordt de onderzoeksleerlijn voortgezet in verdiepingsvakken van de major (24 EC), de majorworkshop onderzoeksvaardigheden (6 EC), het onderzoekscollege (6 EC) en wetenschapsfilosofie (12 EC). In het tweede jaar wordt met twee modules van 6 EC nog aandacht besteed aan taalverwerving. De resterende ruimte wordt ingevuld met een verplicht keuzevak van een andere major (12 EC), de themaworkshop Europese Studies aan het werk (6 EC) en een profileringsruimte (30 EC).

De inhoudelijke opbouw van de vier masterprogramma's van de masteropleiding Europese studies zijn vergelijkbaar. Het totale programma omvat 60 EC en duurt nominaal 1 jaar. Het eerste semester bestaat uit twee verplichte vakken en twee keuzevakken van ieder 6 EC, die verschillende aspecten behandelen van het gekozen programma. Ook in het tweede semester staan twee keuzevakken van 6 EC op het programma. De voorbereiding op de scriptie start in het eerste semester met een scriptiewerkgroep van 6 EC. De masterscriptie zelf omvat 18 EC.

De commissie heeft vastgesteld dat voor zowel het bachelor- als het masterprogramma het curriculum logisch en samenhangend is opgebouwd. Het bachelorprogramma heeft een duidelijke opbouw met drie herkenbare leerlijnen: de opbouw van inhoudelijke kennis en vaardigheden op het gebied van de gekozen major, de ontwikkeling van onderzoeks- en andere academische vaardigheden en de taalverwerving. De commissie heeft waardering voor het feit dat het bachelorcurriculum een heldere opbouw naar steeds grotere complexiteit en vereiste zelfstandigheid heeft. Dit blijkt ten eerste uit de leerdoelen en de werkvormen van de vakken, die in de propedeuse vooral gericht zijn op het verwerven van kennis en inzicht en in de latere jaren de nadruk meer leggen op het zelfstandig uitvoeren van onderzoek. Ook de masteropleiding heeft een logische opbouw, waarin de inhoudelijke verdieping en voorbereiding op het schrijven van de masterscriptie centraal staan.

Naar het oordeel van de commissie stellen de curricula van de bachelor- en masteropleiding de student in voldoende mate in staat om de beoogde eindkwalificaties te behalen. De eindtermen van de opleidingen zijn in het algemeen goed uitgewerkt in de leerdoelen van de vakken. De vakken zijn voor de studenten inzichtelijk en voldoende uitgebreid beschreven. In de studiehandleidingen wordt per cursus aangegeven welke voorkennis vereist is. De commissie heeft vastgesteld dat voor iedere cursus leerdoelen zijn geformuleerd, en dat de toetsen gericht zijn op het behalen van de leerdoelen. De commissie heeft waardering voor de

doordachte werkvormen die in verschillende vakken worden toegepast. Een voorbeeld hiervan is de analyse van een lobby-organisatie op Europees niveau in de module Europese integratie. Ook de verspreide, kleine opdrachten in het vak *The European City in Literature and Culture* vindt de commissie een voorbeeld van een aantrekkelijke en didactisch verantwoord ontwerp.

De commissie is tot de conclusie gekomen dat beide programma's in voldoende mate bijdragen aan de wetenschappelijke vorming van de studenten. Het programma biedt voldoende gelegenheid tot het ontwikkelen van academische vaardigheden, met name in de themawerkgroepen academische vaardigheden en het onderzoekscollege. In deze vakken leren studenten in toenemende mate van zelfstandigheid onderzoek uit te voeren en hierover mondeling en schriftelijk communiceren. De onderzoeksprogramma's van de docenten komen op verschillende plaatsen terug in de curricula, met name doordat de majoren in de bacheloropleiding en de masterprogramma's inhoudelijk goed aansluiten bij de onderzoeksprogramma's van de betrokken stafleden. Het programma van de bachelor besteedt in voldoende mate aandacht aan het doen van onderzoek in het sterk multidisciplinaire vakgebied van de Europese studies.

De commissie heeft geconstateerd dat de relatie van het bachelorprogramma met het werkveld ruimte biedt voor verbetering. Gesprekken met studenten en alumni wezen uit dat het regelen van een stageplek tot dusverre nauwelijks wordt gestimuleerd en ondersteund door de opleiding. Dit geldt zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleidingen maatregelen nemen om het aantal studenten dat stage loopt te vergroten. Te denken valt aan vergelijkbare maatregelen als bij de opleidingen Geschiedenis, waar onder meer de voorlichting over stagemogelijkheden wordt geïntensiveerd, en een website wordt geopend met een stagebank speciaal voor studenten geschiedenis. De commissie vermoed sterk dat dit het studietempo van studenten zou verhogen.

Studeerbaarheid en studielast

De commissie heeft geconstateerd dat de rendementen van de bacheloropleiding en de masteropleiding Europese studies zeer laag zijn. Van de herinschrijvers die in 2007 zijn gestart met hun bacheloropleiding, heeft slechts 51% na 4 jaar de studie afgerond. Voor de masteropleiding geldt dat slechts 26% van de instroom uit 2011 erin is geslaagd de studie binnen een jaar af te ronden. Van de instroom uit 2010 had 80% na twee jaar de studie afgerond.

Uit een analyse van onderzoeken en gesprekken met studenten, docenten en opleidingsmanagement is de commissie gebleken dat de lage rendementen diverse oorzaken hebben. Er is een aantal externe factoren aan te wijzen. Zo lijken studenten vergeleken met hun collega's aan andere universiteiten relatief veel tijd te besteden aan nevenactiviteiten. Voor masterstudenten geldt dat zij vaak meer tijd aan de studie besteden om hun positie op de arbeidsmarkt te verbeteren, bijvoorbeeld door een langere stage te doen of tijdens het schrijven van de afstudeerscriptie hun professionele netwerk uit te bouwen. De commissie vindt dit begrijpelijk, maar is van mening dat dit voor de opleiding geen reden is om de lage rendementen te accepteren. Het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden kan bijvoorbeeld ook binnen het curriculum gebeuren, bijvoorbeeld door het bevorderen van de stagemogelijkheden of door meer praktijkopdrachten in toetsen te gebruiken.

De commissie heeft geconstateerd dat op universitair en facultair niveau een groot aantal maatregelen zijn genomen om de rendementen te vergroten. Zo is de voorlichting en intake

verbeterd om ervoor te zorgen dat studenten met de juiste verwachtingen aan hun studie beginnen en zijn het mentoraat en tutoraat geïntensiveerd. Ook het 8-8-4-model is bedoeld om studenten met kleinere onderwijsperiodes en meer tussentijdse toetsen aan te sporen tot regelmatig studeren. De effecten van deze maatregelen zijn nog niet duidelijk, maar moeten naar het oordeel van de commissie nauwkeurig gemonitord worden. De commissie is bovendien positief over het voornemen om met ingang van 2014 een bindend studieadvies in te voeren aan het eind van het eerste jaar van de bacheloropleiding.

De commissie heeft, mede naar aanleiding van de lage rendementen, de studeerbaarheid van de programma's grondig bestudeerd en besproken met studenten, docenten en opleidingsmanagement. Hieruit bleek dat het programma zelf slechts één duidelijke vertragende factor heeft. De meeste stageplaatsen zijn groter dan de 12 EC die ervoor staan, waardoor het voor studenten moeilijk is om de stage binnen de beschikbare tijd af te ronden of te combineren met het volgen van andere vakken. De commissie adviseert de opleiding om maatregelen te nemen om deze vertragende factor weg te nemen, bijvoorbeeld door actief te zoeken naar stages met een kortere doorlooptijd, dan wel door de combinatie van stage en het schrijven van de afstudeerscriptie of de combinatie met andere vakken beter te faciliteren.

De commissie is tot de conclusie gekomen dat de studeerbaarheid van beide programma's voldoende is, ondanks dat de rendementen laag zijn. Verder zijn er, behoudens de stage, geen aanwijzingen gevonden voor specifieke struikelvakken of andere zaken in de organisatie van het onderwijs die vertragend zouden werken. De commissie adviseert dan ook om de voorgenomen maatregelen voor verdere rendementsverhoging met kracht door te zetten en zorgvuldig te monitoren op basis van heldere doelstellingen.

Staf

De commissie heeft vastgesteld dat docenten onderwijs verzorgen dat aansluit bij hun onderzoeksexpertise. Dit geldt in het bijzonder voor de onderzoekscolleges en de keuze- en verdiepingvakken, waar docenten delen van hun eigen onderzoeksprogramma toepassen in de opdrachten en colleges. De commissie is verder positief over het feit dat het overgrote deel van het onderwijzend personeel bestaat uit gepromoveerde onderzoekers, en dat hoogleraren in alle fasen van de opleiding onderwijs verzorgen. De commissie heeft ook met instemming geconstateerd dat de opleidingen worden verzorgd door een betrokken, enthousiaste staf, die goed op de hoogte is van zaken die binnen de opleidingen spelen, en die regelmatig initiatieven neemt om de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren. Alle stafleden met een vaste aanstelling hebben bovendien een basiskwalificatie onderwijs (BKO).

De hoge werkdruk van de staf is naar het oordeel van de commissie een punt van aandacht. De docent-studentratio van de bachelor- en masteropleiding gezamenlijk is met 1:57 zeer hoog te noemen. Omdat het onderwijs in de masterprogramma's relatief kleinschalig is, valt te verwachten dat de ratio voor de bacheloropleiding nog ongunstiger is. Het gesprek met de docenten wees ook uit dat de hoge werkdruk voor hen een punt van zorg is. Met name startende docenten hebben een hoge onderwijslast, en zij gaven aan dat met name de onderzoeksactiviteiten hierdoor onder druk komen te staan. De commissie vindt dit een onwenselijke situatie, die op termijn de verbinding tussen onderwijs en onderzoek en daarmee de kwaliteit van het onderwijs kan schaden. De commissie adviseert de opleidingen daarom om maatregelen te nemen ter verlichting van de werkdruk.

Opleidings specifieke kwaliteitszorg en studiebegeleiding

De commissie heeft kennis genomen van het systeem van evaluatie zoals dat in de zelfstudie en het facultair rapport omschreven staat. Dit systeem is door de commissie getoetst door het

bestuderen van diverse evaluaties, vergaderstukken van relevante gremia en gesprekken met docenten, de opleidingscommissies en het opleidingsmanagement. Op basis hiervan heeft de commissie geconcludeerd dat de opleidingsspecifieke kwaliteitszorg naar behoren functioneert. Alle vakken kennen studentevaluaties. De uitkomsten hiervan worden ingezien door de docent, zijn/haar direct leidinggevende, het hoofd onderwijs en de leden van de opleidingscommissie. Indien nodig worden negatieve beoordelingen met de betrokkenen besproken, bij voorkeur door de direct leidinggevende. Deze kan zelf het initiatief nemen, of handelen op verzoek van het hoofd onderwijs, die daartoe wordt geadviseerd door de opleidingscommissie. De samenhang van de curricula wordt bewaakt door de coördinatoren van de propedeuse, postpropedeuse en de masterprogramma's in overleg met de betrokken docenten.

De commissie heeft tijdens haar bezoek de vergaderstukken van de opleidingscommissies bestudeerd en gesprekken gevoerd met de student- en docentleden ervan. De commissie is op basis hiervan tot de conclusie gekomen dat de opleidingscommissies goed functioneert, en zowel proactief als reactief onderwerpen met betrekking tot de opleidingskwaliteit aan de orde stelt. De OC benut haar mogelijkheden ten volle. Voorbeelden hiervan zijn de panelgesprekken die de opleidingscommissie heeft gevoerd bij de invoering van het 8-8-4-model, waarbij knelpunten zijn geïdentificeerd en geadresseerd bij de docenten en het opleidingsmanagement. De commissie heeft wel geconstateerd dat de verslaglegging door de opleidingscommissies voor verbetering vatbaar is, vooral door meer aandacht te besteden aan concrete actiepunten en de manier waarop deze zijn opgepakt.

Overwegingen

De commissie heeft de *bacheloropleiding Europese studies* bestudeerd en vastgesteld dat het curriculum een logische samenhang vertoont en in voldoende mate aansluit op de beoogde eindkwalificaties. De commissie heeft waardering voor de herkenbare leerlijnen en de duidelijke opbouw in complexiteit en vereiste zelfwerkzaamheid van studenten in de loop van het programma. Zij vraagt wel aandacht voor een versterking van de oriëntatie op de arbeidsmarkt, en adviseert om maatregelen te nemen die het volgen van een stage stimuleren en vergemakkelijken. De commissie vermoedt dat dit een positief effect zal hebben op de rendementen.

Het curriculum van de *masteropleiding Europese studies* heeft naar het oordeel van de commissie eveneens een logische opbouw en stelt studenten in staat om de eindkwalificaties van de opleiding te behalen. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de breedte van de keuzemogelijkheden in de masterprogramma's gecombineerd wordt met een consistente opbouw van het programma. Ook in de masteropleiding is het noodzakelijk dat meer aandacht wordt besteed aan de oriëntatie op de arbeidsmarkt. De commissie adviseert om het volgen van een stage te stimuleren en te vergemakkelijken, opdat studenten hun studie sneller zullen afronden.

De commissie heeft waardering voor de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek in beide opleidingen, en heeft vastgesteld dat het onderwijs dicht op het onderzoek van de docenten ligt. Dit heeft als nadeel dat de oriëntatie op de arbeidsmarkt wat eenzijdig is. Het onderwijs wordt verzorgd door gemotiveerde en betrokken docenten. Het programma biedt ook voldoende gelegenheid tot het ontwikkelen van academische vaardigheden, met name in de onderzoeksseminars en onderzoekswerkgroepen. In deze vakken leren studenten in toenemende mate van zelfstandigheid historisch onderzoek uit te voeren en hierover mondeling en schriftelijk communiceren. Wel vraagt de commissie aandacht voor de hoge

docent-studentratio en de daaruit voortvloeiende hoge werkdruk van de stafleden. De commissie heeft verder vastgesteld dat de opleidingsspecifieke kwaliteitszorg voor beide opleidingen voldoende functioneert.

Conclusie

Bacheloropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetsing

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek het toetsbeleid, de procedures rondom toetsing en de toegepaste toetsvormen bestudeerd. Zij heeft hiertoe verschillende toetsmaterialen uit beide opleidingen ingezien, waaronder gemaakte toetsen, essays en papers, antwoordsleutels, beoordelingsformulieren en proeftentamens.

De toetsen van zowel de bachelor- als de masteropleiding zijn naar het oordeel van de commissie voldoende gevarieerd. Naast meer traditionele vormen als tentamens, werkstukken en essays, worden sommige vakken afgesloten met toetsen waarin studenten mediaproducties samenstellen, externe presentaties verzorgen of opdrachten uitvoeren in samenwerking met musea of onderzoeksinstituten. De commissie heeft waardering voor deze verscheidenheid en de wijze waarop de opleidingen hiermee de oriëntatie op de arbeidsmarkt in sommige toetsvormen heeft weten te realiseren, en beveelt aan dit voor meer vakken vorm te geven. De commissie heeft voor de bacheloropleiding eveneens vastgesteld dat de opbouw in complexiteit en zelfstandigheid in de bacheloropleiding ook te herkennen is in de toetsvormen. Waar in het eerste jaar vooral schriftelijk getentamineerd wordt, verschuift het zwaartepunt in het tweede en derde jaar naar het toetsen van schriftelijke werkstukken en presentaties.

De wijze van beoordeling is naar het oordeel van de commissie voldoende transparant. De cursushandleidingen die de commissie bestudeerd heeft geven studenten adequate informatie over de inhoud en de wijze van toetsing en beoordeling. De commissie heeft bovendien vastgesteld dat in het algemeen heldere protocollen worden toegepast bij de beoordeling. Gesprekken met studenten wezen eveneens uit dat zij tevreden zijn over de informatievoorziening over toetsing.

De commissie heeft vastgesteld dat voor de toetsing van de bachelorscriptie geen tweede beoordelaar wordt ingezet. Gesprekken met het opleidingsmanagement en de docenten wezen uit dat het facultair beleid is om bachelorscriptie in principe door één docent te laten beoordelen. De commissie is van mening het instellen van een tweede lezer de betrouwbaarheid van de beoordeling vergroot, maar heeft ook begrip voor het feit dat dit uit kosten oogpunt niet haalbaar is. De commissie beveelt wel aan om bij zeer hoge cijfers en nipte voldoendes een tweede lezer in te stellen. De onafhankelijkheid van de beoordeling verdient in de ogen van de commissie aandacht. Bij de bacheloropleiding wordt gebruik gemaakt van een, door de opleiding ontworpen, beoordelingsformulier. De commissie is positief over het feit dat er een beoordelingsformulier wordt gebruikt, maar zij vindt het raadzaam dat er ook een specifiek formulier voor de opleiding wordt ontwikkeld, omdat dit leidt tot een grotere eenduidigheid en transparantie in de beoordeling. Verder bleek uit het gesprek met studenten dat zij positief zijn over de ingevoerde scriptiewerkgroepen, maar dat nog niet alle afstudeerders gebruik maken van deze mogelijkheid. De commissie vindt dat alle

afstudeerders gebruik moeten maken van de scriptiewerkgroepen, omdat dit een goed instrument is om de kwaliteit en het tempo van afstuderen te bevorderen.

De commissie heeft met instemming geconstateerd dat bij de masteropleiding structureel gebruik wordt gemaakt van beoordelingsformulieren voor de afstudeerscripties. De commissie is positief over het feit dat bij de beoordeling van de masterscriptie standaard een tweede lezer betrokken is.

Systeem van toetsing en examencommissie

Het facultaire systeem van toetsing van de opleidingen staat beschreven in de Onderwijs- en Examenregeling. Alle regelingen met betrekking tot de toetsing - van de organisatie, de bekendmaking van de uitslag tot het inzagerecht en het vrijstellingenbeleid - zijn hierin opgenomen.

De kritische reflectie beschrijft het facultaire toetsbeleid als volgt. De examinerator (de docent) maakt bij het ontwikkelen van een nieuwe toets gebruik van peer review (advies van een collega) of een andere wijze van controle op de validiteit en betrouwbaarheid. De programmamanager (coördinator propedeuse, bachelor en master) faciliteert peer review, bijvoorbeeld door dit punt te beleggen in een vergadering van het programmamanager, en de gezamenlijke bespreking van toetsen een aantal maal per jaar te agenderen. De examencommissie benoemt jaarlijks de examineratoren. In het reglement van de examencommissie is vastgelegd aan welke voorwaarden een examinerator dient te voldoen, en op welke wijze benoeming van de examineratoren geschiedt. De examinerator draagt er zorg voor dat zijn toetsen voldoen aan de kwaliteitscriteria zoals vastgesteld door de examencommissie in een protocol. De programmamanager evalueert jaarlijks in een vergadering van het programmamanager het toetsprogramma van de opleiding. De examinerator legt bovendien een toetsdossier aan, waarin onder meer zijn opgenomen de studiehandleiding inclusief toetsregeling, alle afgenomen toetsen, beoordelingsformulieren en een verslaglegging van de totstandkoming en de resultaten van de toets.

De commissie is op basis van inzage in toetsdossiers en andere documenten alsmede gesprekken met docenten en het opleidingsmanagement tot de conclusie gekomen dat het hierboven beschreven toetsbeleid nog niet geheel geïmplementeerd is. Zo bleek de verslaglegging van de toetsen van enkele vakken zeer summier, en bleken niet alle docenten op de hoogte te zijn van de verplichting om toetsdossiers aan te leggen. De commissie beveelt dan ook aan om de komende tijd veel aandacht te besteden aan een zorgvuldige en consequente doorvoering van het facultaire toetsbeleid. De commissie heeft wel geconstateerd dat docenten veelvuldig overleg plegen over diverse aspecten van toetsing, en dat de opleidings- en examencommissies dit thema ook hoog op de agenda heeft staan. Het de facto toetsbeleid van de opleidingen is daarom naar het oordeel van de commissie van voldoende niveau, met dien verstande dat de verslaglegging en het aanleggen van dossiers zorgvuldiger moet gebeuren.

De commissie heeft uit de beschrijving in de kritische reflecties en de gesprekken tijdens het visitatiebezoek vastgesteld dat de examencommissies hun wettelijke taken naar behoren vervullen. De examencommissies hebben een start gemaakt met het evalueren van de toetsdossiers en hebben de studiehandleidingen systematisch geëvalueerd. Ook hebben de examencommissies een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling en herziening van beoordelingsformulieren van de afstudeerscripties.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Europese studies

Om het gerealiseerd eindniveau van de bachelorstudenten te beoordelen heeft de commissie 15 bachelorscripties bestudeerd uit de studie jaren 2010-2011 en 2011-2012. Het betreft hier een selectie van scripties die door de opleiding is beoordeeld met cijfers uiteenlopend van een 6 tot een 9. Voor het overige zijn de scripties willekeurig geselecteerd, waarbij wel scripties van verschillende afstudeerbegeleiders zijn uitgekozen. De commissie heeft verder een gesprek gevoerd met enkele scriptiebegeleiders. De reflectieve en open gesprekken hebben bij de commissie vertrouwen gewekt.

De commissie heeft vastgesteld dat twee scripties niet voldoen aan de door de opleiding gestelde eisen. In de als onvoldoende beoordeelde scripties heeft de commissie met name waargenomen dat het bronnengebruik onvoldoende was qua omvang en wetenschappelijke diepgang. Daarnaast was de gebruikte methodologie onvoldoende verantwoord. In mindere mate heeft de commissie deze tekortkomingen ook waargenomen bij de als voldoende beoordeelde scripties. De commissie heeft na afloop van het bezoek haar steekproef uitgebreid naar 25 scripties. In de tien extra scripties die zij bestudeerde, trof zij geen problemen aan. Deze scripties voldoen alle aan het vereiste niveau. De commissie concludeert daarom dat de twee onvoldoende scripties niet duiden op een structureel probleem bij de bacheloropleiding Europese Studies.

Zij concludeert dat het gerealiseerde eindniveau van de bacheloropleiding Europese Studies voldoende is. De commissie beveelt evenwel aan dat de opleiding de eisen en de wijze van beoordeling van de scriptie evalueert en verbetert. Aandachtspunten daarbij zijn het gehanteerde beoordelingsformulier en de invoering van een tweede beoordelaar bij hoge of heel lage cijfers, en de waarborging van de onafhankelijkheid van de beoordeling. Verder beveelt de commissie aan dat wordt vastgehouden aan de invoering van scriptiewerkgroepen, en dat erop wordt toegezien dat alle afstudeerders hiervan gebruik maken.

Masteropleiding Europese studies

De commissie heeft voorafgaande aan het visitatiebezoek 15 masterscripties beoordeeld uit de studie jaren 2010-2011 en 2011-2012. Evenals bij de bachelorscripties gaat het om een selectie die door de opleiding is beoordeeld met cijfers uiteenlopend van een 6 tot een 9. Voor het overige zijn de scripties willekeurig geselecteerd, waarbij wel scripties van verschillende afstudeerbegeleiders en verschillende afstudeerrichtingen zijn uitgekozen.

De commissie heeft vastgesteld dat één scriptie niet voldoet aan de door de opleiding gestelde eisen. Bij deze scriptie was de probleemstelling niet helder genoeg, en ontbrak een kritische beschouwing van de gehanteerde bronnen. De overige scripties waren van voldoende niveau. Omdat de commissie één als onvoldoende beoordeelde scriptie als incident beschouwt, beoordeelt zij het gerealiseerde eindniveau van de masteropleiding Europese Studies als voldoende.

Overwegingen

De commissie heeft veel aandacht besteed aan de evaluatie van de kwaliteit van de toetsing en heeft vastgesteld dat deze voldoende is. De toetsen in beide opleidingen zijn voldoende gevarieerd en sluiten aan op de leerdoelen van de cursussen. De toetsen laten in de bacheloropleiding een toenemende complexiteit zien. Studenten worden in het algemeen goed geïnformeerd over beoordelingscriteria en toetsprocedures.

De commissie heeft vastgesteld dat het systeem van toetsing en de kwaliteitsborging ervan van voldoende niveau is. Het facultaire toetsbeleid is doordacht en volledig, maar is blijkens de incomplete toetsdossiers nog niet geheel geïmplementeerd. Niettemin wordt door docenten voldoende aandacht besteed aan de transparantie, betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen. De examencommissies vullen hun wettelijke taak als eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van toetsing naar behoren in.

De commissie heeft volgens het vastgelegde protocol een selectie van afstudeerscripties van de opleidingen beoordeeld, en op basis daarvan vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van de bacheloropleiding voldoende is. De commissie beveelt evenwel aan dat de opleiding de eisen en de wijze van beoordeling van de scriptie evalueert en verbetert. Aandachtspunten daarbij zijn het gehanteerde beoordelingsformulier en de invoering van een tweede beoordelaar en de waarborging van een onafhankelijk oordeel. Verder beveelt de commissie aan dat wordt vastgehouden aan de invoering van scriptiewerkgroepen, en dat erop wordt toegezien dat alle afstudeerders hiervan gebruik maken.

Op basis van bovenstaande conclusies, waarbij het gerealiseerde eindniveau een doorslaggevende rol speelt, beoordeelt de commissie de bacheloropleiding op standaard 3 met een voldoende, en de masteropleiding met een voldoende.

Conclusie

Bacheloropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Masteropleiding Europese studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Europese studies* als ‘voldoende’.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Europese studies* als ‘voldoende’.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Marjan Schwegman is directeur van het NIOD, instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies te Amsterdam, een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Daarnaast is zij onbezoldigd hoogleraar met als leeropdracht ‘politiek en cultuur van de lange twintigste eeuw’. Van 2003 tot 2007 was zij directeur van het Koninklijk Nederlands Instituut te Rome. Daarvoor was zij in verschillende wetenschappelijke functies verbonden aan de Universiteit Leiden, de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Maastricht en de Universiteit Utrecht. Haar onderzoek wordt gekenmerkt door een biografische benadering en richt zich met name op de Italiaanse geschiedenis van de 19de en 20ste eeuw. Zij promoveerde in 1989 op een biografie van de Italiaanse feministe Gualberta Beccari (1842-1906). Haar in 1999 gepubliceerde biografie van de reformpedagoge Maria Montessori werd in verschillende talen vertaald. Haar recente en lopende onderzoek richt zich op de betekenis van gender en oorlogsheroïek voor processen van natievorming.

Prof. dr. Luc François is gewoon hoogleraar in de geschiedenis aan de Universiteit van Gent, met als specialisatie ‘nieuwste geschiedenis’. Van 2001 tot 2006 was hij onderwijsdirecteur van deze universiteit en van 2004 tot maart 2011 directeur van de Associatie Universiteit Gent. Momenteel is hij rectoraal adviseur internationalisering. In de Vlaamse Interuniversitaire Raad is hij voorzitter van de Commissie Opleidingsaanbod en co-voorzitter van de werkgroep ‘Learning outcomes’. Sinds oktober 2011 is hij voorzitter van de HBO5-commissie, die de minister van Onderwijs en Vorming advies verleent over de aanvragen tot inrichting van HBO5-opleidingen (‘associate degrees’). Op verzoek van de NVAO zetelt hij in diverse commissies, belast met de audits aan Nederlandse hogescholen met betrekking tot de institutionele toets kwaliteitszorg.

Harmen Bredeveld MSc is student geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Zijn specialisaties zijn Atlantische geschiedenis en geschiedenis van de ontwikkelings-samenwerking. Naast geschiedenis heeft hij ook economie gestudeerd, hierin behaalde hij in 2008 zijn masterdiploma. Harmen Bredeveld is als student lange tijd actief geweest in de studentenvertegenwoordiging aan de Universiteit Leiden. Hij heeft zich ingezet binnen de Opleidingscommissie van Geschiedenis, in de Faculteitsraad van de Faculteit der Geesteswetenschappen en als assessor (student-lid) van het Faculteitsbestuur van Geesteswetenschappen. Naast zijn studie Geschiedenis doceert Harmen Bredeveld parttime economie aan de Faculteit der Rechten van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Dr. Jan van Herwaarden was tussen 1964 en 2005 verbonden aan achtereenvolgens de Rijksuniversiteiten van Groningen en Utrecht en de Erasmus Universiteit Rotterdam, laatstelijk als bijzonder hoogleraar Cultuurgeschiedenis i.h.b. van Middeleeuwen en Renaissance. Hij was één van de oprichters van de studierichting Maatschappijgeschiedenis (thans ESHCC) aan de EUR (1978). Hij promoveerde in 1978 in Groningen op het proefschrift *Opgelegde bedevaarten*. Zijn talrijke publicaties betreffen in eerste instantie bedevaarten, en dan speciaal die naar Santiago de Compostela, maar gaan ook over stadsgeschiedenis, met name van Dordrecht (1996) Floris V en zijn tijd (1988; 1996) en Erasmus (vooral sedert 1998). Zelf beschouwt hij (na zijn proefschrift) als zijn belangrijkste publicatie *Between Saint James and Erasmus* (Boston-Leiden 2003).

Prof. dr. Jan Orbie is professor in the rank of senior lecturer at the Department of Political Science and co-director of the Centre for EU Studies at Ghent University in Belgium. He lectures different courses in the Master for EU Studies at Ghent University, such as Theories of European Integration, European External Policies, Current Issues in EU Politics, and EU

Trade Politics. His research focuses on the international policies of the EU. He is the author of numerous chapters, articles and edited books on EU trade politics and development, the EU's global social policy, and EU democracy promotion. He is also Erasmus coordinator of the Department of Political Science. He has been a member of several visitation committees on European Studies in Flanders in 2010-2011.

Anne Stickers BA is in februari 2013 afgestudeerd aan de bacheloropleiding Internationale Betrekkingen & Internationale Organisatie van de Rijksuniversiteit Groningen. In 2008 behaalde zij daarnaast een propedeuse in Midden-Oosten Studies. Anne Stickers heeft veel ervaring in de studentenvertegenwoordiging. Ze zat een jaar in de Opleidingscommissie van Midden-Oosten Studies en was een jaar student-lid van het Afdelingsbestuur van Internationale Betrekkingen. Ook was zij studentvertegenwoordiger in verscheidene sollicitatiecommissies. Naast haar studie heeft Anne Stickers veel activiteiten ondernomen voor de studievereniging en de Europese studentenvereniging AEGEE. In het eerste half jaar van 2013 loopt Anne Stickers stage bij de International Fellowship of Reconciliation, een internationaal netwerk van vredes- en mensenrechtenorganisaties. In september 2013 zal zij beginnen aan haar masteropleiding.

Dr. Ulrich Tiedau is docent geschiedenis van de Lage Landen (Senior Lecturer in modern Low Countries history and society) aan de afdeling Nederlands van het University College London (UCL). Daarnaast is hij Associate Director van het UCL Centre for Digital Humanities. Zijn belangrijkste gebieden van onderzoek zijn transnationale uitwisselingen tussen de Benelux-landen en hun buurlanden, culturele en sociale aspecten van oorlogen, en border studies. Hij heeft gepubliceerd over onderwerpen zoals intellectuele geschiedenis, culturele transfers en identiteit in grensregio's, en de Europese gedachte, evenals over afstandsonderwijs en digitale geesteswetenschappen. Sinds 2005 is hij hoofdredacteur van *Dutch Crossing: Journal of Low Countries Studies*, het belangrijkste peer-reviewed tijdschrift in het Engels over interdisciplinaire Lage Landen Studies, waarvoor hij in december 2009 een eervolle vermelding in de Phoenix Prijs voor Significant Editorial Achievement werd toegekend door de *MLA Council of Editors of Learned Journals* (CELJ).

Prof. dr. Ingeborg Tömmel is professor emeritus voor internationale en Europese politiek en Jean Monnet Chair in European Politics and Policies aan de universiteit Osnabrück. Van 2007 tot 2011 was zij directeur van het Osnabrück Jean Monnet Centre of Excellence in European Studies. Zij won de Diefenbaker-Award van de Canadian Council voor het academische jaar 2005/06. Eerder hield zij posities aan de universiteiten van Berlijn (FU) en Nijmegen (NL); verder doceerde zij als *visiting professor* aan de universiteiten van Victoria (BC, Canada), Ottawa (ON, Canada) en Kairo (Egypte). Zij is auteur van talrijke publicaties over het politieke stelsel van de EU, governance und policy-making van de EU en de implementatie van Europese politiek in de lidstaten.

Dr. Amanda Kluvel is als universiteit hoofddocent verbonden aan de Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Maastricht. Zij is tevens opleidingsdirecteur van de internationale bacheloropleiding Cultuurwetenschappen/Arts and Culture. Voorheen was zij voorzitter van de opleidingscommissie Geschiedenis en propedeusecoördinator van de opleiding Geschiedenis van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Aan de UvA was zij voorzitter van de Klankbordgroep Onderwijs van de Faculteit der Geesteswetenschappen en lid van de universitaire Werkgroep Studiesucces (en één van de auteurs van het (interne) rapport: Studiesucces aan de Universiteit van Amsterdam -2009). Aan de Universiteit voor Humanistiek was zij voorzitter van de Universiteitsraad en lid van de Opleidingscommissie.

Zij is enige tijd gedetacheerd geweest door de afdeling Onderwijsontwikkeling en Onderwijsresearch van de Universiteit Maastricht voor een onderzoek naar taken in het probleem gestuurd onderwijs (pgo) voor de doctoraalopleiding Cultuur- en Wetenschap Studies (CWS) aan de toenmalige Faculteit der Algemene Wetenschappen.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Domeinspecifiek referentiekader visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen

1. Inleiding

Dit referentiekader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland, die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Het betreft hier de bachelor en masteropleidingen Geschiedenis en Europese Studies en de masteropleidingen Internationale Betrekkingen.

Omdat de visitatie betrekking heeft op een breed spectrum van opleidingen, is gekozen voor een referentiekader dat niet prescriptief van aard is, maar veel ruimte geeft aan opleidingen om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes te maken en accenten te leggen. Het QANU-kader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen te formuleren en om te onderbouwen dat aan de NVAO-criteria voor niveau en oriëntatie wordt voldaan.

Bij het opstellen van dit referentiekader is gebruik gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, met name op het onderzoek naar History van het *Trans-national European Evaluation Project* (TEEP) van ENQA¹, de *Subject benchmark statement: History* van de Quality Assurance Agency for Higher Education (UK)² en de *Tuning Template European Studies*.³ In het navolgende wordt allereerst ingegaan op de doelstellingen die door de opleiding bereikt moeten worden, met name de domeinspecifieke eindtermen en kwalificaties. Aansluitend worden in de domeinspecifieke eisen de inrichting en inhoud van het programma besproken.

2. Doelstellingen en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een elementair (bachelor), dan wel meer specialistisch (master) wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van de studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een maatschappelijke loopbaan, waarbij de kennis en vaardigheden die binnen de studie verworven zijn in praktijk kunnen worden gebracht. Dit verwijst niet zozeer naar een bepaalde beroepsactiviteit, als wel naar wat de samenleving in de eerste plaats verwacht van bachelors en masters van de opleidingen, die in de visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen worden beoordeeld. Dit betekent dat zowel het wetenschappelijk niveau als de maatschappelijke relevantie dienen te zijn gegarandeerd. Actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied krijgen voldoende aandacht in de opleiding. Eén van de doelen van de bacheloropleiding is de student zodanig op te leiden dat hij gekwalificeerd is voor een masteropleiding. Voor de (research) master geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kan uitvoeren. In principe houdt dit een dusdanig niveau in, dat de afgestudeerde master zelfstandig een proefschrift kan schrijven, al zal in de praktijk de master die doorstroomt in een promotietraject, vaak ook nog aanvullend of specifiek onderwijs volgen alvorens zelfstandig wetenschappelijk onderzoek uit te kunnen voeren.

¹ <http://www.enqa.eu/files/TEEP%20Hist%20final%20pdf0.pdf>

² <http://www.qaa.ac.uk/Publications/InformationAndGuidance/Documents/history07.pdf>

³ http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/Template_European_Studies.pdf

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen beoordeeld worden, dat zij tot doel hebben:

1. Kennis van en inzicht te bieden in het vakgebied van de opleiding. Dat houdt voor de opleidingen Geschiedenis in het aanleren van kennis over de mondiale historische ontwikkelingen, in het bijzonder in Europa; voor de opleidingen Europese Studies het aanleren van kennis over Europese historische en relevante contemporaine ontwikkelingen (politiek en cultuur in brede zin) en, in specifieke gevallen, over het proces van Europese integratie, en voor de opleidingen Internationale Betrekkingen kennis van de complexiteit en de interdependentie van mondiale politieke, economische en culturele ontwikkelingen; voor alle opleidingen geldt dat zij inzicht bieden in de (historische en/of hedendaagse) meest relevante (internationale) kwesties, instituties en academische paradigma's;
2. De student zodanig te vormen dat hij zich in woord en geschrift goed op academisch niveau kan uitdrukken;
3. De student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, waar inzicht in theorie en methodologie en een optiek van relativiteit van interpretaties een wezenlijk onderdeel van uitmaken;
4. Een kader te bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de verworven theorie en kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen op verschillende soorten (historische) bronnen en literatuur;
5. Een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master;
6. Studenten bewust te maken van de discipline- en nationale grenzen die worden overschreden dan wel geslecht in de praktijk van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek;
7. De student de vaardigheden te leren die nodig zijn voor zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren.

De bacheloropleiding biedt een algemene en brede basisopleiding en leidt op tot een elementair academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied. Bij de masteropleiding is het ook denkbaar dat de specialisatie en verdieping meerdere vakgebieden bestrijken en/of een interdisciplinair karakter heeft.

3. Eindtermen en kwalificaties van de bacheloropleiding

Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen beoordeeld worden, beschikken over de volgende domeinspecifieke kennis en vaardigheden. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie en de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Kennis

- Voor de opleidingen Geschiedenis kennis van en inzicht in historische epochen van de oudheid tot en met het heden en in de voornaamste ontwikkelingen in de geschiedwetenschap en historiografie; voor de opleidingen Europese Studies kennis van en inzicht in historische en actuele ontwikkelingen op Europees niveau of in een Europees vergelijkend perspectief, alsmede kennis van de belangrijkste historiografische, geesteswetenschappelijke en/of politiek-wetenschappelijke en theoretische stromingen in de studie van Europa, waaronder het proces van Europese samenwerking en voor de opleidingen Internationale Betrekkingen kennis van en inzicht in de ontwikkeling en de

onderlinge samenhang van belangrijke processen, instituties en ideeën in een internationaal / mondiaal perspectief, alsmede van de relevante theoretische benaderingen op het terrein van de internationale betrekkingen.

- Kennis van en inzicht in de eigentijdse ontwikkelingen vanuit een historisch/maatschappelijk/politiek/geesteswetenschappelijk/internationaal perspectief;
- Kennis van theoretische en wetenschapsfilosofische achtergronden en tradities van geschiedkundig onderzoek, dan wel (geesteswetenschappelijk en/of politiek wetenschappelijk) onderzoek op het terrein van de Europese Studies of het terrein van de geesteswetenschappelijke en/of politiek wetenschappelijke bestudering van de internationale betrekkingen;
- Besef van historische contexten; van Europese en van internationale / mondiale complexiteit, diversiteit en samenhang;
- Vermogen tot oordeelsvorming over historische processen en hun doorwerking in de eigen tijd; voor opleidingen Europese studies meer in het bijzonder oordeelsvorming over bijvoorbeeld bestuurlijke processen op bovennationaal niveau;
- Kennis van interdisciplinaire werkwijzen.

Vaardigheden

- In staat tot analyse van wetenschappelijke teksten en tot schriftelijke en mondelinge rapportage daarover;
- In staat tot snel verzamelen, selecteren en organiseren van secundaire literatuur en bronnen en hiermee zelfstandig kunnen werken;
- In staat tot het schrijven van een werkstuk volgens de eisen van de wetenschappelijke discipline;
- Het beheersen van voor het vakgebied relevante ICT-vaardigheden;
- In staat om vraagstukken te beoordelen dan wel in staat om vraagstukken vanuit een vergelijkend (disciplinair, internationaal, Europees en/of mondiaal) perspectief te beoordelen;
- In staat om theorie en methode toe te passen in praktijk-gerelateerde opdrachten;
- Het beschikken over flexibiliteit om de (historische en/of politiek wetenschappelijke) kennis en (historische en/of politiek wetenschappelijke) vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding;
- Studenten zijn zich bewust van de discipline- en nationale grenzen die worden overschreden dan wel geslecht in de praktijk van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek;
- In staat tot zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren.

Academische attitude

- Blijk geven van het vermogen tot oordeelsvorming op het vakgebied mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten;
- Blijk geven van het vermogen tot reflectie op eigen verantwoordelijkheid;
- Respect tonen voor de meningen van anderen.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Uit de opleiding blijkt dat de eindkwalificaties afgestemd zijn op de eisen van de arbeidsmarkt.

De bacheloropleidingen binnen het domein Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen zijn vanuit beroepsperspectief overwegend generalistische opleidingen, die hun waarde op de arbeidsmarkt ontleen aan de academische vorming en vaardigheden die boven omschreven zijn.

Voor interdisciplinaire opleidingen Europese studies geldt in het bijzonder dat afgestudeerden in staat zijn om beleidsthema's en/of maatschappelijke vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te analyseren en onderling op elkaar te betrekken

4. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat kennis en vaardigheden betreft voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing, afhankelijk van de keuze voor één of meerdere specialismen in de masteropleiding.

Studenten die een master hebben afgerond in één van de opleidingen die in het kader van de visitatie Geschiedenis, Europese Studies en Internationale Betrekkingen worden beoordeeld, dienen over de volgende kennis en vaardigheden te beschikken. Opleidingen kunnen hierin naar de aard van het object van studie en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Kennis

- Kennis van en het vermogen tot actieve deelname aan de wetenschappelijke activiteiten van de discipline(s), in het bijzonder op het gebied van de gevolgde specialisatie. Dit impliceert voldoende kennis en inzicht voor het zelfstandig opzetten en uitvoeren van historisch onderzoek, dan wel geesteswetenschappelijk onderzoek naar Europese vraagstukken of geesteswetenschappelijk onderzoek naar internationale betrekkingen;
- Grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën en de kernbegrippen, de onderzoeksmethoden en –technieken;
- Kennis van de complexiteit en diversiteit van het verleden en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen.

Vaardigheden

- Het beschikken over technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige en wetenschappelijke wijze (historische en/of politiek wetenschappelijke) bronnen en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een creatieve wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen en daarmee een bijdrage te leveren aan relevante wetenschappelijke debatten;
- In staat om theorie en methode toe te passen in praktijkgerelateerde opdrachten;
- Het beschikken over mondelinge en schriftelijke vaardigheden om de (historische en/of politiek wetenschappelijke) kennis en de resultaten van (eigen) wetenschappelijk onderzoek op een heldere en boeiende wijze kenbaar te maken aan zowel vakgenoten als het bredere publiek;
- In staat tot omgaan met divers en weerbarstig bronnenmateriaal.

Academische attitude

- Bereid en in staat tot rekening houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het eigen vakgebied;
- Bereid en in staat tot reflectie op methodische, historische en ethisch-maatschappelijke aspecten van de betrokken wetenschap;

- Reflectie op morele vraagstukken, verband houdend met het eigen vakgebied.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om academische beroepen of functies te kunnen vervullen, waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding, vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden beroepen verstaan, waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of onontgonnen terrein te betreden en het dragen van verantwoordelijkheid samengaan.

5. Inhoud/programma bacheloropleiding

Tijdens de bacheloropleiding dienen studenten te worden ingewijd in het analyseren van teksten, in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven van wetenschappelijke teksten.

De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie.

In de bacheloropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een vergelijkbare opdracht.

6. Inhoud/programma masteropleiding

In de masteropleiding specialiseert de student zich in één of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende disciplines. In multidisciplinaire opleidingen wordt ruim aandacht besteed aan de integratie van de verschillende disciplines.

In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden zodat een masterstudent in staat is een masterscriptie te schrijven op het vakgebied.

In de masteropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie.

Uit de wijze van presentatie van de masteropleiding blijkt dat de opleiding zich er rekenschap van geeft welke andere masteropleidingen er op het eigen en verwante gebieden bestaan en wat de plaats van de aangeboden masteropleiding daarbinnen is.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Europese studies

1. Algemene eindtermen

Bij ieder van de kwalificaties is – voor zover van toepassing – tussen haakjes vermeld welk onderdeel van het onderwijsprogramma meer in bijzonder beoogt te bereiken dat de student aan deze kwalificatie voldoet:

1. De student heeft kennis van en inzicht in algemeen wetenschapsfilosofische achtergronden van geesteswetenschappelijk onderzoek en is in staat deze kennis en inzichten toe te passen op het vakgebied van de opleiding en zich een oordeel te vormen over de plaats van dit vakgebied als onderdeel van geesteswetenschappelijke disciplines en ten opzichte van andere verwante disciplines.
2. De student is in staat om (vooral op het vakgebied van de opleiding) op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
3. De student is in staat om op een academisch niveau in schriftelijke en mondelinge vorm informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek van aankomende specialisten op het vakgebied van de opleiding.
4. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een ander vakgebied dan het vakgebied van de opleiding, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen. De student is in staat om op dit vakgebied op een academisch niveau relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke aspecten.
5. De student heeft kennis van en inzicht in enkele specialistische onderdelen van het vakgebied van de opleiding en/of onderdelen van (andere) vakgebieden.
6. De student is in staat om op het vakgebied van de opleiding relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel zich een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante wetenschappelijke en – voor zover van toepassing – sociaal-maatschappelijke en/of ethische aspecten; de student is in staat om zijn kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van de aan de opleiding gerelateerde werkvelden/beroepen laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en het oplossen van problemen op het vakgebied van de opleiding; de student is in staat om informatie, ideeën en oplossingen in schriftelijke vorm over te brengen op een publiek van specialisten op het vakgebied van de opleiding.
7. De student is in staat om publicaties op het vakgebied van de opleiding die zijn opgesteld in het Nederlands, Engels of de doeltaal van de opleiding correct te interpreteren en in zijn oordeelsvorming te betrekken.
8. De student bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.
9. De student heeft ervaring opgedaan met het werken in groepsverband en is op basis daarvan in staat over het eigen functioneren in een groep te reflecteren.
10. De student heeft er blijk van gegeven de leer- en planningsvaardigheden te bezitten die noodzakelijk zijn om vakken en de opdrachten die daarvan deel uitmaken binnen de daarvoor gestelde termijn af te ronden.

2. Opleidingsspecifieke eindtermen

1. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in het vakgebied van de opleiding waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen; de student beschikt meer in het bijzonder over de kennis en inzichten die hieronder omschreven zijn.
2. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die relevant zijn voor het beoefenen van het vakgebied van de opleiding; de student beschikt meer in het bijzonder over de vaardigheden die hieronder omschreven zijn. Voor de opleidingen bedoeld in artikel 1.1 onder E., met uitzondering van Taalwetenschap en Literatuurwetenschap, is in de bijlage bij deze regeling die betrekking heeft op de desbetreffende opleiding, aangegeven over welk niveau van taalvaardigheid de student beschikt in de taal waarop die opleiding mede betrekking heeft.
3. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de grondbeginselen van de belangrijkste vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies, te weten Europese Literatuur en Cultuur, Europese Geschiedenis, Oost-Europese Studies en Europese Economie en Europees Recht
Vakken bij Europese Geschiedenis:
 - Kernvak Beeldvorming van Europa
 - Basisvak Europese Geschiedenis*Vakken bij Europese Literatuur en Cultuur:*
 - Kernvak Beeldvorming van Europa
 - Basisvak Europese Literatuur en Cultuur*Vakken bij Oost-Europese Studies:*
 - Basisvak Oost-Europese Studies*Vakken bij Europese Economie*
 - Kernvak Europese Integratie
 - Basisvak Europese Economie en Europees Recht*Vakken bij Europees Recht*
 - Kernvak Europese Integratie
 - Basisvak Europese Economie en Europees Recht
4. De student heeft aantoonbare leesvaardigheid, en schriftelijke en mondelinge uitdrukkingsvaardigheid in van één van de volgende vreemde moderne talen.
Vakken:
 - Taalverwerving Arabisch
 - Taalverwerving Deens
 - Taalverwerving Duits
 - Taalverwerving Engels
 - Taalverwerving Frans
 - Taalverwerving Hebreeuws
 - Taalverwerving Italiaans
 - Taalverwerving Nieuwgrieks
 - Taalverwerving Noors
 - Taalverwerving Pools
 - Taalverwerving Roemeens
 - Taalverwerving Russisch
 - Taalverwerving Servisch-Kroatisch
 - Taalverwerving Spaans

- Taalverwerving Tsjechisch
 - Taalverwerving Zweeds
5. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in de wetenschapsfilosofische achtergronden van onderzoek binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies.
- Vakken:*
- Wetenschapsfilosofie
6. De student heeft aantoonbare kennis van en inzicht in belangrijke thema's in de wetenschapsbeoefening en/of het wetenschappelijke debat binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies.
- Vakken:*
- Thema Workshop Europese Studies 1
 - Thema Workshop Europese Studies 2
 - Thema Workshop Europese Studies 3
7. De student heeft aantoonbare kennis van het begrippenapparaat en de belangrijkste onderzoeksmethoden en –technieken binnen de vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies.
- Vakken:*
- Thema Workshop Europese Studies 1
 - Thema Workshop Europese Studies 3
 - Verdiepingsvak 1
 - Verdiepingsvak 2
 - Opleidingsgebonden Keuzevak
8. De student is in staat om de tijdens de opleiding verworven kennis (praktisch) toe te passen in een context die typisch is voor de vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies.
- Vakken:*
- Verdiepingsvak 3
 - Verdiepingsvak 4
 - Thema Workshop Europese Studies 3
 - Onderzoekscollege
 - Bachelorscriptie
9. De student beschikt over aantoonbare vaardigheden die essentieel zijn voor de beoefening van de vakgebieden/disciplines van de opleiding Europese Studies. Ook geeft de student er blijk van in correct schriftelijk en mondeling Nederlands en tenminste één moderne vreemde taal, verslag te kunnen leggen van deze leerresultaten.
- Vakken:*
- Thema Workshop Europese Studies 1
 - Bachelorscriptie
 - Taalverwerving 1
 - Taalverwerving 2
 - Taalverwerving 3
 - Taalverwerving 4

Masteropleiding Europese studies

a. academisch denk- en werkniveau

De student die de masteropleiding heeft afgerond:

1. beschikt over gedegen kennis van het geesteswetenschappelijk onderzoek;
2. is in staat verschillende theoretische visies over een onderwerp uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen;
3. is in staat om zelfstandig te werken, alsmede volwaardig te functioneren in teamverband;
4. is in staat om de belangrijke thema's in hedendaagse debatten op het terrein van de eigen specialisatie uiteen te zetten en daarover een eigen standpunt te bepalen.

b. vakspecifieke eindtermen

De student die de masteropleiding heeft afgerond:

1. heeft een gedegen overzicht van de opleiding en van de geschiedenis van het vakgebied;
2. heeft een grondige kennis van een specialisme binnen de opleiding, dan wel een gedegen kennis op het snijvlak van de opleiding en een ander vakgebied;
3. heeft de vaardigheid om zelfstandig problemen op het terrein van het vakgebied te signaleren, formuleren, analyseren en oplossingen aan te dragen. De student is tevens in staat gerichte onderzoeksvragen te formuleren en deze te presenteren in een onderzoeksplan.
4. heeft de vaardigheid de relevante vakliteratuur rond een onderwerp te vinden, te verwerken en kritisch te beoordelen;
5. heeft de vaardigheid om onderzoek op het vakgebied uit te voeren en daarover te rapporteren op een wijze die voldoet aan de gebruikelijke disciplinaire normen.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Europese studies

1. Onderwijsprogramma propedeuse

1 ^e semester	2 ^e semester
Vakcluster 1 (18 EC): Culturele Vormgeving van Europa	Vakcluster 3 (18 EC): Europese Integratie
Vakcluster 2 (12 EC): Historische Vormgeving van Europa	Vakcluster 4 (12 EC): Taalverwerving I

Vakcluster 1 (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Kernvak Beeldvorming van Europa	6	1
2. Basisvak Europese Literatuur en Cultuur	6	2
3. Thema Workshop Europese Studies 1	6	3

Vakcluster 2 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Basisvak Europese Geschiedenis	6	1
2. Basisvak Oost-Europese Studies	6	2

Vakcluster 3 (18 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Kernvak Europese Integratie	6	4
2. Basisvak Europese Economie en Europees Recht	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 2	6	6

Vakcluster 4 (12 EC)

Titel	Studielast	Blok
1. Taalverwerving 1	6	4
2. Taalverwerving 2	6	5

Wetenschappelijk schrijven is geïntegreerd in het volgende vak/de volgende vakken:

Titel	Studielast	Blok
Basisvak Europese Literatuur en Cultuur	6	2
Thema Workshop Europese Studies 1	6	3

Onderzoeksvaardigheden zijn geïntegreerd in het volgende vak/de volgende vakken:

Titel	Studielast	Semester	Blok
Thema Workshop Europese Studies 1	6	1	3
Thema Workshop Europese Studies 2	6	2	6

2. Onderwijsprogramma postpropedeuse

Na de propedeuse kiest de student één van de 5 volgende majoren:

- Europese Literatuur en Cultuur
- Europese Geschiedenis
- Oost-Europese Studies
- Europese Economie
- Europees Recht

	1 ^e semester	2 ^e semester
2 ^e jaar *	18 EC basisvak 1 (Major)	18 EC basisvak 2 (Major)
	12 EC Taalverwerving II **	12 EC Wetenschapsfilosofie
3 ^e jaar *	12 EC Keuzevak opl. gebonden	18 EC Afstudeertraject
	18 EC Keuzevak	12 EC Keuzevak

* Het programma in het tweede jaar is afhankelijk van de major die de student heeft gekozen (zie onder). Het programma in het derde jaar is voor alle studenten gelijk.

** In het eerste jaar van de postpropedeuse volgt de student verplicht bij het Departement Taal- en Letterkunde een cluster taalverwerving in een moderne vreemde taal die een vervolg vormt op het cluster taalverwerving dat in de propedeuse gevolgd is. Hiermee heeft de student voldaan aan de verplichting dat tenminste 24 studiepunten moet worden ingevuld met vakken buiten het departement waartoe de opleiding behoort. Daarmee voldoet de student aan hetgeen gesteld wordt in artikel 4.7. lid e. van de Onderwijs- en examenregeling voor de bacheloropleidingen van de Faculteit der Geesteswetenschappen.

Major Europese Literatuur en Cultuur

Basisvak 1 (18 EC)

Titel: Europese Literatuur en Cultuur 1	Studielaast	Blok
1. Verdiepingsvak Europese Literatuur en Cultuur 1	6	1
2. Verdiepingsvak Europese Literatuur en Cultuur 2	12	2-3

Basisvak 2 (18 EC)

Titel: Europese Literatuur en Cultuur 2	Studielaast	Blok
1. Keuzeverdiepingsvak Europese Literatuur en Cultuur 1	6	4
2. Keuzeverdiepingsvak Europese Literatuur en Cultuur 2	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 3	6	6

Major Europese Geschiedenis

Basisvak 1 (18 EC)

Titel: Europese Geschiedenis 1	Studielaast	Blok
1. Verdiepingsvak Europese Geschiedenis 1	6	1
2. Verdiepingsvak Europese Geschiedenis 2	12	2-3

Basisvak 2 (18 EC)

Titel: Europese Geschiedenis 2	Studielaast	Blok
Keuzeverdiepingsvak Europese Geschiedenis 1	6	4
Keuzeverdiepingsvak Europese Geschiedenis 2	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 3	6	6

Major Oost-Europese Studies

Basisvak 1 (18 EC)

Titel: Oost-Europese Studies 1	Studielast	Blok
1. Verdiepingsvak Oost-Europese Studies 1	6	1
2. Verdiepingsvak Oost-Europese Studies 2	12	2-3

Basisvak 2 (18 EC)

Titel: Oost-Europese Studies 2	Studielast	Blok
1. Keuzeverdiepingsvak Oost-Europese Studies 1	6	4
2. Keuzeverdiepingsvak Oost-Europese Studies 2	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 3	6	6

Major Europese Economie

Basisvak 1 (18 EC)

Titel: Europese Economie 1	Studielast	Blok
1. Verdiepingsvak Europese Economie 1	6	1
2. Verdiepingsvak Europese Economie 2	12	2-3

Basisvak 2 (18 EC)

Titel: Europese Economie 2	Studielast	Blok
1. Keuzeverdiepingsvak Europese Economie 1	6	4
2. Keuzeverdiepingsvak Europese Economie 2	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 3	6	6

Major Europees Recht

Basisvak 1 (18 EC)

Titel Europees Recht 1	Studielast	Blok
1. Verdiepingsvak Europees Recht 1	6	1
2. Verdiepingsvak Europees Recht 2	12	2-3

Basisvak 2 (18 EC)

Titel: Europees Recht 2	Studielast	Blok
1. Keuzeverdiepingsvak Europees Recht 1	6	4
2. Keuzeverdiepingsvak Europees Recht 2	6	5
3. Thema Workshop Europese Studies 3	6	6

3. Opleidingsgebonden keuzevakken (12 EC)

De volgende keuzevakken worden gekenmerkt als opleidingsgebonden keuzevakken:

a. Binnen de opleiding:

Als opleidingsgebonden keuzevak volgt de student één van de basisvakken (12 EC) naar keuze van een andere dan het door de student gekozen major:

- Verdiepingsvak Europese Literatuur en Cultuur 1 + 2
- Verdiepingsvak Europese Geschiedenis 1 + 2
- Verdiepingsvak Oost-Europese Studies 1 + 2
- Verdiepingsvak Europese Economie 1 + 2
- Verdiepingsvak Europees Recht 1 + 2

4. Specialistische minoren binnen het departement

De volgende minoren gelden als specialistische minor zoals bedoeld in artikel 4.7 lid e:

- Europese Literatuur en Cultuur
- Europese Geschiedenis
- Oost-Europese Studies
- Europese Economie
- Europees Recht
- EU Political Integration.

Programma Europese studies

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1		
blok 1	blok 2	blok 3
Kernvak Europese Studies (18 EC)		
Themacollege (6 EC) of keuzevak	Themacollege (6 EC) of keuzevak	
Semester 2		
blok 4	blok 5	blok 6
Scriptie (18 EC)		
Themacollege (6 EC) of keuzevak	Themacollege (6 EC) of keuzevak	

Er worden jaarlijks kernvakken en themacolleges aangeboden in de specialisaties:

- Geschiedenis van de Europese eenheid
- Cultuur en identiteit in Europa
- Institutionele integratie van Europa

De student volgt het kernvak en verplicht 12 EC themacolleges (waarvan tenminste 6 EC in het eerste semester) behorende bij het gekozen studiepad. Beschrijvingen van de vakken zijn opgenomen in de studiegids.

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit alle vakken die worden aangeboden in de masterprogramma's Europese Studies en daarnaast uit de volgende vakken – mits er voldoende plaats is:

- Comparative Literature and Translation Studies
- Grondleggers Algemene Cultuurwetenschappen
- Nationalism and Modernity
- Wie bezit het verleden? Dissonant en gedeeld erfgoed

Na toestemming van de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook andere vakken als keuzevak gevolgd worden.

Programma Oost-Europese studies

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1		
blok 1	blok 2	blok 3
Kernvak Oost-Europese Studies (18 EC)		
Themacollege (6 EC) of keuzevak	Themacollege (6 EC) of keuzevak	
Semester 2		
blok 4	blok 5	blok 6
Scriptie (18 EC)		
Themacollege (6 EC) of keuzevak	Themacollege (6 EC) of keuzevak	

Een keuze van 12 EC uit het aanbod van de themacolleges Oost-Europese studies is verplicht. Tenminste één themacollege (6 EC) dient te worden gevolgd in semester 1.

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit de vakken die worden aangeboden in de masterprogramma's Europese Studies, en daarnaast uit de volgende vakken, mits er voldoende plaats is:

- Comparative Literature and Translation Studies
- Grondleggers Algemene Cultuurwetenschappen
- Nationalism and Modernity
- Wie bezit het verleden? Dissonant en gedeeld erfgoed

Na toestemming van de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook andere vakken als keuzevak gevolgd worden.

Programma Identity and Integration

De opbouw per semester is als volgt:

Semester 1		
blok 1	blok 2	blok 3
Core course I&I I (6EC)	Core course I&I II (6EC)	Essay I&I (6 EC)
Seminar (6 EC)	Seminar (6 EC)	
Semester 2		
blok 4	blok 5	blok 6
Thesis (18 EC)		
Elective (6 EC)	Elective (6 EC)	

Voor de invulling van de keuzeruimte kan gekozen worden uit de volgende vakken:

- Europe's Orient
- European Cultural Policy
- European Memory
- European Public Spheres

Na toestemming van de examencommissie van de Graduate School for Humanities kunnen er ook andere vakken als keuzevak gevolgd worden.

Programma Europees beleid

Semester 1		
blok 1	blok 2	blok 3
De macht van het recht in de EU (6 EC) of De macht van de markt (6 EC)	Internationale betrekkingen en de EU (6 EC)	Landenpracticum I (6 EC)
Strategic reading and writing I (6 EC)	Political and Business Cultures in Europe (6 EC)	
Semester 2		
blok 4	blok 5	blok 6
Scriptie (18 EC)		
Landenpracticum II (12 EC) *		

*Strategic reading and writing II is in dit vak geïntegreerd. Het vak kent een verplichte excursie.

Na voltooiing van de scriptie kan extra een stage (20 EC) worden gevolgd.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Europese studies

Instroom van alle voltijdstudenten⁴

	vwo	hbo-prop	hbo	buitenland	overig	totaal
2002	92	12	11	13	21	149
2003	105	9	19	15	20	168
2004	97	21	25	8	15	166
2005	133	17	17	11	16	194
2006	145	11	19	7	15	197
2007	150	15	12	7	14	198
2008	126	16	11	7	14	174
2009	135	16	14	10	11	186
2010	138	8	15	4	10	175

Uitstroom voltijdstudenten (vwo-instroom)⁵

	cohort	% na 1 jr	% na 2 jr	% na 3 jr	% selectiviteit 1^e jr
2002	92	17	25	27	64
2003	105	16	23	28	59
2004	97	25	39	41	60
2005	133	22	30	31	71
2006	145	22	28	32	68
2007	150	21	33	35	60
2008	126	22	31	*32	*70
2009	135	16	*21	-	-
2010	138	*22	-	-	-

* voorlopige cijfers op peildatum 1 oktober

⁴ Tot een cohort worden de studenten gerekend bij wie de combinatie van inschrijving voor een opleiding aan een bepaalde instelling voor de eerste maal voorkomt = eerstejaars-opleiding-instelling (EOI). Studenten met meerdere inschrijvingen worden niet tot het cohort gerekend, en vallen dus ook buiten de berekeningen van het rendement of de studieduur.

⁵ Het uitvalpercentage is het percentage studenten van een cohort dat na respectievelijk één, twee of drie jaar geen bachelorexamen heeft behaald, en niet meer is ingeschreven voor dezelfde (of equivalente) opleiding binnen de instelling.

De selectiviteit van het eerste jaar is het aantal studenten dat uitvalt in het eerste jaar als percentage van de totale uitval na drie jaar. Het cijfer zegt hiermee iets over het selecterende en oriënterende karakter van het eerste jaar: hoe hoger het cijfer, des te hoger de selectie die in het eerste jaar heeft plaatsgevonden.

De uitval wordt alleen berekend over studenten met een vwo-vooropleiding die bij één opleiding ingeschreven staan (het zogenaamde KUO-standaardcohort).

Bachelorrendement binnen de voltijdopleiding van herinschrijver na één jaar (vwo-instroom)

	omvang her-inschrijvers	% van totale cohort	% bachelorrendement van herinschrijvers					hoop instelling na > 6 jr
			na 3 jr	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na > 6 jr	
2002	76	83	16	47	61	66	78	79
2003	88	84	16	42	63	73	75	77
2004	73	75	19	40	56	60	62	66
2005	104	78	30	61	68	77	-	-
2006	113	78	18	56	73	-	-	-
2007	118	79	22	54	-	-	-	-
2008	98	78	22	-	-	-	-	-
2009	114	84	-	-	-	-	-	-
2010	107	78	-	-	-	-	-	-

Bachelorrendement binnen de voltijdopleiding van herinschrijvers na één jaar (totale instroom)

	omvang her-inschrijvers	% van totale cohort	% bachelorrendement van herinschrijvers					hoop instelling na > 6 jr
			na 3 jr	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na > 6 jr	
2002	126	85	22	51	63	67	76	79
2003	132	79	20	43	61	69	70	73
2004	124	75	24	44	57	62	65	67
2005	148	76	24	53	64	73	-	-
2006	152	77	21	55	73	-	-	-
2007	161	81	22	51	-	-	-	-
2008	133	76	22	-	-	-	-	-
2009	152	82	-	-	-	-	-	-
2010	125	71	-	-	-	-	-	-

Masteropleiding Europese studies

Instroom van alle voltijdstudenten

	eigen universiteit	andere universiteit			totaal
		NL	hbo	buiten HO	
2003	10	1	0	0	11
2004	30	4	1	3	38
2005	66	9	0	20	95
2006	83	12	0	24	119
2007	79	12	0	11	102
2008	70	13	0	16	99
2009	83	17	0	10	110
2010	87	10	0	15	112

Studieduur voltijdstudenten uitgesplitst naar onderwijsherkomst

	eigen universiteit		andere universiteit NL		hbo		buiten HO	
	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden	geslaagd	duur opleiding in maanden
2003	3	7	-	-	-	-	-	-
2004	10	13	3	12	1	12	1	12
2005	27	16	4	13	-	-	10	12
2006	59	16	4	23	-	-	8	14
2007	71	19	8	19	-	-	11	17
2008	60	19	10	24	-	-	9	21
2009	67	21	9	21	-	-	16	17
2010	53	20	19	24	-	-	17	17

Geslaagden

cohort	totaal
2003	3
2004	15
2005	41
2006	71
2007	90
2008	79
2009	92
2010	89

Rendement

	Totaal instroom	% diploma na 1 jr	% diploma na 2 jr	% diploma na 3 jr	% actief na (max) 3 jr	% diploma > 3 jr
2006	119	22%	66%	82%	2%	89%
2007	102	15%	62%	58%	4%	86%
2008	99	12%	58%	76%	3%	82%
2009	110	21%	55%	79%	5%	80%
2010	112	23%	80%	81%	13%	
2011	105	26%			63%	

Gerealiseerde docent-studentratio

Bachelor- en masteropleiding Europese studies

De BA en MA Europese studies hebben 14,21 fte per 659 BA- en 209 MA- studenten. Daarmee komt de student-docentratio op 1 op 61 (zie ook onderstaande tabel). Let op: het betreft uitsluitend de voor onderwijs beschikbare formatie, die verschilt per functiecategorie. Onderzoeks- en bestuurlijke taken zijn in deze berekening niet meegenomen.

docent onderwijsfte	student			student per docent		
	BA	MA	totaal	BA	MA	totaal
14,21	659	209	868	46	15	61

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding Europese studies

Contacturen tijdens de master per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
1 ^e jaar	8	4	30	25,7	47
2 ^e jaar	4	8	30	28,0	136
3 ^e jaar	4	8	30	28,0	136

Masteropleiding Europese studies

Contacturen tijdens de master per onderwijsweek, en de gepercipieerde studielast (bron: NSE, UvA-vragen, 2011)

	hoorcollege	werkgroep	zelfstudie	gepercipieerde studielast	respons
	uur	uur	uur	uur	N
Alle jaren	0	6	36	27,6	58

Bijlage 6: Bezoekprogramma

4 juni 2013

Tijd	Onderdeel	Namen deelnemers UvA
08:30 – 10:30	Voorbereidend overleg en	inzien documenten
10:30 – 11:30	Inhoudelijk verantwoordelijken	Dr. Michiel van Groesen, propedeuse-coördinator Geschiedenis Prof. dr. Ruud Janssens, hoogleraar Amerikanistiek Prof. dr. James Kennedy, departementsvoorzitter Geschiedenis, archeologie en regiostudies Dr. Clé Lesger, master-coördinator Geschiedenis Dr. Willem Melching, bachelor-coördinator Geschiedenis Dr. Carlos Reijnen, propedeuse-coördinator Europese studies Dr. Hans van Rossum, hoofd onderwijs Geschiedenis, archeologie en regiostudies Dr. Menno Spiering, master-coördinator Europese studies Dr. Peter-Wim Zuidhof, bachelor-coördinator Europese studies
11:30 – 12:30	Studenten Ba en Ma Geschiedenis	Liset van Beem, eerstejaars BA Aron Brouwer, tweedejaars BA Linda van Exter, tweedejaars BA Giovanni Floor BA, masterstudent Jasper Haagsma BA, masterstudent Bram Harkema, tweedejaars BA Tony Keevel, tweedejaars BA Rosa Kusters, eerstejaars BA
12:30 – 13:30	Lunch en overleg commissie	
13:30 – 14:30	Docenten Geschiedenis Ba en Ma	Dr. Niek Pas, ud Moderne geschiedenis Dr. Boudien de Vries, ud Economische en sociale geschiedenis Dr. Peter van Dam, postdoc Nederlandse geschiedenis Prof. dr. Guy Geltner, hoogleraar Middeleeuwse geschiedenis Dr. Djoeke van Netten, ud Vroegmoderne geschiedenis Dr. Jan Hein Furnee, ud Moderne geschiedenis
14:30 – 15:00	Nabespreking gesprekken	Geschiedenis en pauze
15:00 – 16:00	Studenten Ba en Ma Europese studies	Gigi van Hout, derdejaars BA Eva Rogaar, tweedejaars BA Tobias Schepers, tweedejaars BA Ian van der Velde, tweedejaars BA

		Maaïke Wilting BA, masterstudente Marloes Winkel, tweedejaars BA Olivier Wortel BA, masterstudent Van Splunter
16.00 – 17.00	Docenten Ba en Ma Europese studies	Prof. dr. Joep Leerssen, hgl Moderne Europese letterkunde Dr. Matthijs Lok, ud Moderne Europese Geschiedenis Dr. Christian Noack, uhd Oost-Europese geschiedenis Dr. Peter Rodenburg, ud Moderne Europese geschiedenis/Europese economie Dr. Guido Snel, ud Moderne Europese letterkunde Mr. dr. Anne van Wageningen, ud Moderne Europese geschiedenis/Europees recht/Europees beleid
17.00 – 17.30	Nabespreking gesprekken Europese studies en pauze	
17.30 – 18.15	Gesprek met alumni	Drs. Marcia Joosen (Europese studies) Drs. Daphne Stam (Europese studies) Drs. Margje Geurts (Europese studies) Drs. Els Lemaire (Europese studies) Berendien Bos MA (Geschiedenis) Judith Konijn MA (Geschiedenis) Esther Ladiges MA
18:30 – 21:30	Diner (voorbereiden tweede dag)	

5 juni 2013

Tijd	Onderdeel	Namen deelnemers UvA
08:45 – 09:00	Aankomst commissie	
09:00 – 09:30	Inzien documenten, voorbereiding gesprekken, evt inloopsprekkuur	
09:30 – 10:15	Opleidingscommissies	Dr. Marleen Rensen, voorzitter OC Europese studies Dr. Paul Knevel, voorzitter OC Geschiedenis Prof. dr. James Kennedy, scheidend lid OC MA/rMA Geschiedenis Roos Varekamp, student-lid OC Europese studies Stéphanie Scheerens BA, student-lid OC Europese studies Thomas Anzion, student-lid OC BA Geschiedenis Dirk Alkemade, student-lid OC MA/rMA Geschiedenis

10:15 – 11:00	Examencommissies	Dr. Gemma Blok, voorzitter bachelor-examencommissie GARS Dr. Mario Damen, lid examencommissie GARS Mr. Martijn Lunter LLM, lid examencommissie GARS Dr. Menno Spiering, lid examencommissie GSH Dr. Jan de Vries, voorzitter examencommissie GSH
11:00 – 12:00	Pauze en voorbereiden eindgesprek met formeel verantwoordelijken	
12:00 – 12:45	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken	Prof. dr. Jan Willem van Henten, directeur Graduate School of Humanities Prof. dr. Henk van Nierop ⁶ Dr. Hans van Rossum, hoofd onderwijs GARS Prof. dr. Frank van Vree, decaan FGw Prof. dr. Irene Zwiép, directeur College of Humanities
12:45 – 16:30	Opstellen voorlopige bevindingen (inclusief lunch)	
16:30 – 16:45	Mondelinge rapportage voorlopig oordeel	
16:45	Borrel	

⁶ Prof. dr. James Kennedy wordt vervangen door prof. dr. Henk van Nierop. De heer Kennedy is de heer Van Nierop per 1 mei opgevolgd, maar is op 5 juni verhinderd.

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Europese studies

0560413	5871484	5735831	5605733	6158609
5768373	5947812	0609285	6078958	5880238
5966205	5984092	5830893	5752183	5750016

Masteropleiding Europese studies

5735866	0609641	6024092	5657652	5925061
10136886	5892392	5893933	6135951	5880238
0423203	0527181	10122575	5735599	5735556

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Verslagen OC's 2011-2012 en 2012-2013
- Jaarverslag OC's 2011-2012
- Jaarplan OC's 2012-2013
- Verslagen Ba examencommissie TLK 2011-2012 en 2012-2013
- Jaarverslag Ba examencommissie TLK 2011-2012
- Overige managementinformatie (samenvattingen en analyses)
- Overzicht stages in 2011-2012
- Overige evaluatierapporten uit 2011-2012

Bacheloropleiding Europese Studies

- jaar 1: Europese integratie
- jaar 2: The European City in Culture and Literature
- jaar 3: Central and Eastern Europe in International Relations

Masteropleiding Europese Studies

- Internationale betrekkingen in de EU
- European Multinationality

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *Maijan Schwegman*

NAAM: *Luttik Oudorp 27*

ADRES: *1811 MT Alkmaar*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE *Geschiedenis, IB en Europese Studies*

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Alkmaar*

DATUM: *17 oktober 2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Luc FRANÇOIS*

ADRES: *Chrysantenbeemd 19
B-8400 Oostende
België*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING.

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Utrecht

DATUM:

18.10.2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. van der...' followed by a long, sweeping flourish that extends to the right.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Jan Orban

ADRES: Ledingsloot 73
3050 Ledingsloot
België

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Utrecht

DATUM:

18/11/2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script that is difficult to decipher but appears to be a personal name.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: ULRICH TIEDAU

ADRES: 10 LAWRENCE ROAD
RICHMOND, SURREY
TW10 7LR
VERENIGD KONINKRIJK

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *UTRECHT*

DATUM: *18/10/2012*

HANDTEKENING: *Wim Tiedan*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Prof. Dr. Ingeborg Tömmel

ADRES: Schölerbergstr. 37, 49082 Osnabrück, Duitsland

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Osnabrück

DATUM: 6 February 2013

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'U' followed by a 'G' and a long horizontal line ending in a small flourish.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Anne Stickers

ADRES: Zoutstraat 27
9712 TB Groningen

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 18 - 10 - 2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'D' followed by several loops and a horizontal line across the bottom.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: J. van Herwaarden

ADRES: Ijsseldijk 115, 2924 AZ Krimpen aan den IJssel

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Rotterdam

DATUM: 10 december 2012

HANDEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'M' followed by a series of connected loops and a long, sweeping horizontal stroke extending to the right.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Hugo Verheul

PRIVÉ ADRES:

Overstoep 13
9403 RN Assen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Bachelor en Master Europese Studies

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Universiteit van Amsterdam

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Assen

DATUM: 11-12-2013

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'H. Verbeek', is written over a horizontal line.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Hugo Verheul

PRIVÉ ADRES:

Overstoep 13
9403 RN Assen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Bachelor en Master Geschiedenis

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Universiteit van Amsterdam

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Assen

DATUM: 11-12-2013

HANDTEKENING:

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'H. Verheul', is written over a horizontal line.